

oafsä, att i och med detsamma det börjar att fixera sina åsikningar, således att egentligen bilda sig föreställningar, börjar det äfwen att abstrahera, och underlåter intet ögonblick att använda på en gång båda förmågorna. Nu tror jag, att den undervisningsmetod är den bästa, som råttar sig alldeles efter människans naturliga utvecklingsgång, och att den alltså wore ganska säs, som endast ginge ut på syfvelsättande af den ena förmågan, med försummande af den andra.

Den som uppmärksam genomläser det stycke i No 28 af Kometen, som börjar med orden: "Då nu den lagda grunden" &c., torde finna, att jag icke förbisett hwad förf. i sin bok ordat om analogi och induction, ehuru jag icke använt dessa benämningar. De utmärka annars icke annat än functioner af förståndets utestutande abstraktionsförmåga, och erinrandet om den talar således snarare mot än för Författaren. Der likhet är, kan icke bli fråga om induction, och det är just förståndets käraste syfvelsättning att söka analogi mellan det ju disparatäre, ju heldre. Dersöre är det onekligen ett hopp i argumenteringen, att, "i stöd af de af Förf. åberopade lagarne, villja finna det klart, att en gosses har mycket lättare att lära sig ett språk, som med hans modersmål har en närmare likhet, än ett annat, som i afseende till ordens ljud och grammatik ej har någon förwandtskap till modersmålet." Att "ifrån detta sednare gossen alltid utgår i sina slutledningar," är wisserligen sant, men om han icke träffar annat än det redan ungefärligen bekanta, att fåsta dem wid, trötnar han snart att göra slutledningar, emedan kunskapsförmågan alltid will förwårswa. Dersöre är det en allmänt bekant observation, att ingen kan grundeligen och med full säkerhet lära ett modersmålet alltför nära liknande språk.

Det är i sblje häraf werkeligen min fastaste tygelse, att den grundliga, samt förädlade bildningen ofantligen skulle lida, om ej de klassiska språken göras till ungdomens, så till sågandes, första studiiämne. Just då, medan kunskapsförmågan är nästan alldeles tom, är den så mycket lättare och wigare att långt utsträcka sig, att hoppa öfwer allt hwad som synes bekant och deremot tillägna sig det mest fremmande. Och från detta just, om det är någorlunda innehållsrikt, kommer denna förmåga

aldrig utan att ha abstraherat sig wigtigt byte. Då Hr Guldbrand är Skollärare, har han aldrig under läsningen af latinen, förnämligast af des Grammatik, gjort försöket att hos gossen wäcka i förståndet, jemte des abstraktionsförmåga äfwen twänne andra der lika ursprungliga krafter, neml. att jemnföra och reflectera? — Har han ej redan gjort det, skulle jag råda honom att snart företaga detta experiment, neml. att föra gossen att jemnföra det fremmande språkets grammatiska reglor med modersmålet och att reflectera öfwer likheterna och olikheterna, och han skall då finna, icke blott hwad intresse den latinska grammatiken winner för gossen, utan äfwen huru ofantligt han lär i afseende på det elementariska af språkkunskapen i allmänhet, just deraf att denna grammatik något mer och betydligare afwiker från modersmålet, än t. ex. den Francka, Engelska o. s. w.

Denna afwitelse beror egentligen deraf, att latinens bestämmer sina casus medelst förändringar af ordens ändelser, de moderna åter medelst föresatta artiklar, och utan att uppmärksamheten tidigt wäckes och riktas på dessa twänne olika sätt, får man aldrig säker insigt i casualbenämningen, som dock wid allt språks lärande och brukande är den wigtigaste omständigheten. Är detta en gång utredt, skall det snart wisa sig, att latinska syntaxen är ungefärligen densamma som den swenska eller hwillet annat språk, och att han icke kan vara annat, då syntax icke är annat än en använd Logik, och Logiken är densamma i Grekland och Rom, som i England eller Sverige. Jag medger dock, att den olika casualbestämningen är en tillräckligen stor skillighet, och fordrar en större ansträngning för läraren af de gamla klassiska, än af de moderna språken. Men just dersöre är det wäsendtligt, att denna ansträngning göres i ungdomen, medan krafterna ännu hafwa sin fulla spänstighet, och, äro roade af att medelst analogi och induction, abstrahera till sig det allmänna och ewigt gällande för den glikhet som anträffas äfwen i det liknande och gör att detta är blott ett liknande, icke identitet. Har gossen först blott några år ensamt syfvelsatt sig, med hwad som ungefärligen är detta, d. w. s. med sådana språk, som i anseende till casualformation, ordbbjning och periodconstruction äro ungefärligen densamma som modersmålet, så har han blifwit så wand derwid, och hans förstånds-förmåga att inse betydelsen af

ol'heterna i det liknande så förflödt, att han icke utan omvilja vänder sig till lärandet af sådana språk, der denna olighet mera framträder, och anser denna blott såsom en nyckfull oregelbundenhet, wid hwilken han icke kan finna sig.

(Forts. e. a. g.)

Recension.

Gamla Sator på Vers. Utgifna af
S. M. Stjernstolpe. Stockholm, Högberg, 1827. 66 sid. 8:o.

Herr Stjernstolpe, en af de flitigare af våra yngre poeter, har också, sedan länge, haft sitt skaldemanér färdigt. Det utgöres, enligt hvad allmänningen torde vara erkänt, af en halffkamtans de pratsamhet och en ganska ledig versifikation, med föga af hvad man kallar poetisk rikedom, målningskraft och uppfinning. Sådant framstår det äfwen i dessa fyra meddelade Sator. Innemå till dem alla äro annorstädes ifrån lånade och endast iklådnigen är Skaldens eget verk. Med anledning här af skulle Rec. för sin del vara böjd för att, såsom de bästa, utmärka den första: Ragnar Lodbrok och Thora Borgarhjort (sid. 3—18), i hwilken en slägt af den gamla Sagens heroism och underbarlighet ännu fortleswer; och den sista: Hanna Gulpenheh (sid. 53—66), hwars epigrammatiska slykning ger den innehåll och tilldrager sig uppmärksamhet. — Den aldragswagaste deremot, är Gyges med ringen, (sid. 19—38), der den gamla i sig sjelf temligen platta anekdoten om Candales och hans Gemål, med en tröttande ordmängd och en släpig diction snarare uttänjes än berättas. L. ex.:

"Hvem kunde också undra häruppå?
Är det, så tänkte hon, en Konung wärdigt
Att sin Gemål behandla så lättfärdigt?
Jag skulle som en glädjeflicka stå
För denne Gyges, som med ståt bör finna
J mig ej annat än en wanlig qwinna,
Då min Gemål så föga aktning har
För den han likwäl sjäsar alla dar,
Med ståndigt binamn af sin själs gubinna!
Nej, hämnad uppå förrådarn! — Ännu mer,

J Gyges sjelf en hämnare jag ser.

Han är af högre ått, och mycken ära
Han sig förwärfwat genom hjetebragd,
Wålan, då är han icke nog förslagd,
Att undanbedja sig en krona bära?"

Om i denna ton af en halftironisk Rimfärdiga är det hela. — En smula bättre är då wiser, Ilgen Prins Alamon eller Kärlekens Magt (sid. 39—52), ehuru äfwen den förefaller temligen innehållstom.

Det war Jean La Fontaine som först bragte detta Contentanér i gång, hwilket sedan efterhinder, bland Fransoserna, af flere, förnämligast af Grecut och Voltaire, samt bland Tyssarne af Wiedland. En till wif grad drifwen obscenitet och ett dels naturligt, dels affecterad, gåckeri med det brodd förflödnerna ansågo högt och wördnadswärdt, utgjorde det hufwudsakligen pikanta i denna skaldart, tjenlig egentligen för alla med tillräcklig rimfärdighet begäfwade, men inventionsfattiga hufwuden. Genom måste alltså falla i anseende, så snart ett behof af djupare poetisk rördelse och en sannare, wördnadfullare åsigt af Ålderdomens Dikter hunnit utbreda sig. Den är också nästan utdöd i hela det öfriga Europa, så att den endast i Sverige ännu ges tillgen. Här utbildades den egentligen af Kellgren, som med ett komiskt och af Silfwerstolpe, som med ett moraliskt syste sökte gifwa den mera halt. Herr Stjernstolpe, som trädt i deras fotspår, har dock mera tagit den ursprungliga Sagan sådan som hon är, och utgått på att framställa den blott i ny drägt, utan fremmande tillblandningar. Att wara obscen är hans tänkesätt för rent, och att allt igenom med sitt thema drifwa hänande gåckeri, har han ännu för fromt barnasinne. Detta förtjensfulla wore, i anseende på behandlingen, godt, om han tillika hade nog poetisk kraft att kunna widare utwedla och till ett harmoniskt helt, frambitda det på de gamla Satornas botten liggande phantastiska. Men då han det icke kan, framstå hans bembanden i denna art såsom kärnlösa rimmade skal, hwarken warande detta eller detta.

Stockholm,
Elmés & Granbergs Tryckeri.

R o m e t e n.

N:o 55.

Onsdagen den 11 Juli 1827.

Förklaring

wid Herr Gullbrands, i N:r:is 53—56
af Tidningen Skämt och Allwar
införda påminnelser.

(Forts. fr. N:o 54.)

Huru föga det går i allmänhet — några speciella fallenheter gära wäl här och der undantag — att bërja studium af något språk, helst af något sådant, som fordrar dyllt ansträngning, som de rika och djupt utbildade gamla klassiska, se wi dagligen, i afseende på orientalspråken. Dessa företagas wänligen icke förr än efter ankomsten till Universitetet, och framstegen i dem stanna lika wänligen wid läsningen af några Davids psalmer och några fabler af Lokmann. Tror då verkligen Hr Gullbrand, att det "skulle medföra stora fördelar både för den klassiska (?) och moderna bildningen," att latinet, ett språk, på hwilket så mycket och så lärowigtigt är skrifwet, som ei finnes eller kan finnas på något annat, bragtes under samma kategori, som Hebreiskan är för det närwarande? Och så skulle den ofelbart af de fleste blifwa betraktad, om förslaget, antogs och om bërjan af latinets studium uppstjöt till dess man inhemtat först de moderna språken, således redan tror sig ha fullständigt sina språkstudier, för hwilka derefter inhemtandet af ännu flere förekommer öfwerflödigt, och blott såsom en luxe. Och uppstjötets studium af latinet så länge, huru skulle det wäl sedan gå med greiskan? Hr Gullbrand medger sjelf, att redan nu uppstjötets studium af detta språk temligen långt fram, men tror dock, att man icke derföre studerar det, "mindre gerna och mindre grundligt." Undan-

tag kunna wiserligen här gifwas, men kunna wäl de fleste, kan wäl Hr Gullbrand sjelf coulantient läsa hwilken grekisk Auctor som helst för honom uppstås, såsom han kan det, med hwilken fransk, engelsk eller tyfsk? Då denna fråga troligen måste komma att negativt beswaras, så bemäktar jag till wederbrändes begrundande, om ej orsaken här till just måste sökas i den försenade begynnelsen med detta studium till dess, för så mycket annat som skall inhemtas, man icke har tillräcklig tid och utrymme för den slit, som derpå behöfde användas. Det är neml. en allmän observation, och för hwilken så många psykologiska skäl gifwas, att med förståndets utwidgade verksamhet inskränkes minnets liflighet och färdighet att uppfatta och bibehålla.

Dersöre upprepar jag ännu en gång mitt påstående, att ingen lärde, som grundligen tänkt öfwer ämnet, höjt sin röst mot språkstudiernas begynnelse med de gamla språken: Hr Gullbrand anför wäl emot mig trenne stora namn, och inför till och med fullständiga titeln af den afhandling i hwilken Leibnitz skulle yrkat motsatsen. Med skäl finner Hr Gullbrand denna afhandling allt för widlyftig att i Skämt och Allwar kunna få rum, men framställningen af resultatet, till hwilket Leibnitz kommit, hade wäl ej varit så platsöfande. Och troligen skulle Hr Gullbrand dermed åstadkommit en fullständigare bewisning, än med anförande af huru Bolney, med den hans nation tillhöriga angenäma lättbet, fattat dessa resultat. Skulle den fråga, som nu öf imellan afhandlas, verkligen winna den allmänna uppmärksamhet den förtjenar, skall jag framdeles försöka, att i något Tidningsblad meddela en kort öfwerfikt af den återopade

Leibnitziska afhandlingens innehåll, då, enligt hvad jag förmodar, namnet Leibnitz ännu tillerkännes den betydhet i lärdomshistorien, att det imponerar. — Hvad åter Schönberg angår, så må jag erinra, att hans anmärkningar endast afse undervisningen af dem, som ämnar sig åt näringsarne. Biskop Tegnéer deremot är poet, till och med en stor poet, och dessa plåga ibland yttre många insällena, dem de själwa icke wilja hafwa ansedda såsom vetenskapliga axiomer. För öfrigt förekommer åtminstone icke detta infall i det tal till studenterna i Lund, hvarmed han nedlade sin der insesadade profession i Grefiska litteraturen. Och hvad nämnde skalds "herrliga Frithiof," angår, så må det gerna medgifvas, att han tagit "teckning, colorit och allt ur sitt eget bröst," men hemställas kunde, om wäl någon drifter förswara, att besagde bröst wäl möjligen kommit att innehålla denna slags colorit, om ej bröstets egare på förhand blifwit bildad af de klassiska mönstren? Säkertligen skall wist Biskop Tegnéer icke kunna afhålla sig från småleende, om han ersar, att man återropat hans skaldesdycke till bewis, att studium af de gamla språkten ej är af angelägenhet.

Jag skulle tro att mina ord i min förra uppsats, då jag säger: "Om jag frögade för, till hvad grad de under medeltiden verkande vetenskapsmän, till antal, till sanningsäfwer, snille och värde stå efter den nyare tidens, blefwe han mig säkert swaret skyldig," isynnerhet då de läsas på sitt rum och i sitt sammanhang, till sin sanna betydelse icke borde undgå någon. Jag wille neml. dermed blott erinra Hr Gullbrand, huru föga — åtminstone antyder hans afhandling det — han gjort en sådan bekantfkap med medeltidens litterateurer, att han är berättigad döma dem, deremot alldeles icke angifwa min egen äfwt af deras förhållande till den nyare tidens. Att min presuntion om Hr Gullbrands obekantfkap med medeltidens lärdomstillstånd icke äro utan grund, wisar också tillräckligen hans, å dessa ord, försökta swar. Hvad nu i själwa verket antalet af medeltidens litterateurer angår, så, helst då man besinnar det proportionerade förhållandet, att under medeltiden det blott wore tre å fyra länder, der lärdom idkades, då den nu deremot är beredd öfwer hela vår werldedel, så om Hr Gullbrand tänktes se på de förteckningar öfwer t. ex. de Troubadourer, minnesfänger, conteurer,

minestrelser, scholastiker, juris konsulter o. s. w., som under medeltiden skaffade sig namn, hwilka äfwen i wanliga litterärhistoriska compendier, t. ex. i Wahlers Handbuch förekomma, så skall han säkert bortstryka sitt frågetecken wid ordet antal.

Beträffande åter deras värde, i jemnförelse med de yngre, så kommer det naturligtwis mycket an på, hwarefter det måtes, om efter framställningens behag och methodens popularitet och extensiva mångfaldighet, eller efter den sanningsäfwer, som förbränt undersökningen, efter det allwar, med hwilken den blifwit utförd, och den smillets intensitet och kraft, som i den uppenbarar sig, fast genom råa former. Enligt förra hänseendet komma medeltidens litterateurer wisserligen, mot de nyare hållne, till korta; enligt det sednare åter, torde de besinnas icke gifwa några efter. De högst betydliga, åt de yngre vetenskapsmännen till deras vidare framsteg, med det erbjudande uppdräfter, som under medeltiden blifwit gjorda, bewisa noggsamt riktigheten af denna anmärkning. Och fänhända torde Herr Gullbrand något förmitdra sitt omdöme, om han kom att ersara, att t. ex. redan på 1100:de talet, en scholastiker, Johannes Parvus Sorieberienfis, i en tid då feodalismen tyktes förbränt till helt andra äfwtger, redan, fastän wisserligen ännu i ofskilra contourer, uppdragit grundlinierna till de principer för statsrättsläran, dem troligen Hr Gullbrand, efter hans tryckta yttranden att döma, gjort till sina egna.

Märkligast är dock för, förswar för sina yttranden om den historiska continuiteten, hwaraf man tyckes kunna stöna, att han icke gjort sig den ringaste reda för hvad han med denna benämning menar. Så talar han nu, widt och bredt, om "continuiteten i sin depraverade bestaffenhet;" om en "continuitet som sedan den råkat på afwägar, wilst i trots af allt förnuft och all erfarenhet, gbra sig gällande;" framställer till mig den frågan, för att vederlägga mitt yttrande om identiteten i betydelsen af orden "continuitet" och "fortskridande," om jag ej kan "föreställa mig en rörelse, som en tid stter åt ett håll, men nästa tid stter åt ett helt annat, till och med ett motsatt håll," samt yrkar att "historien framställer många stora afbrott i den moraliska werlden." Den som i allt detta kan finna något spår af wisshet, den måste wara spets

fundigare än wi andra, som blifwit bitade genom den latiniska grammatikens strängt logiska syntax.

(Slut e. a. 9.)

Längesedan hafwa Engelsmännen, med tillhjelp af ritstiftet och grastickeln, bemiddat sig att tack samt hylla och göra ännu mera till alla talande de outtömliga grufwor af poetisk rikedom, som deras störste skald, den aldrig nog beundrade Shakespeare öppnat. — Det war tid, att wi Swenskar wisade samma ära åt Bellman: en skald, hvars compositioner i omfång, konstrik djup och wärdighet, wist icke med den store Brittens kunna jemnföras, men som sjelf, i anseende till smillets, kraft, originalitet och popularitet med skäl kan kalla sig hans like.

Nedan hafwa också, för ungefär ett år sedan, fem häften af Galleri till Fredmans Epistlar, blifwit lemnade i allmänhetens händer. Till detta sluter sig nu ett sjette, hwilket, såsom warande det sista af denna samling, åtföljes af den distyrambiske Jdylsfångarens, den oesterhärmelige E. M. Bellmans eget porträtt.

I detta, ganska skickligt graverade porträtt, ser man honom sådan, som hans all snidrikhet högt värderande Konung, låtit måla honom för att, i Galleriet på Gripsholm, gifwa honom en plats bland Europas Monarker och fäderneståndets störste män. Man ser också, i denna intagande figur, i fjortärmarne och rosenröd wäst, med ziträn i hand och en säng swäfwande på läpparne, en symbol af den glada tid, som våra såder, i deras ungdom, genomskwat och som för oss andra, allt mer och mer omgifwer sig med glansen af en hänföran de saga.

För att swara wärdigt mot detta porträtt, äro äfwen de figurer, som utgåra detta 6:te Häftes egentliga innehåll, mycket wäl graverade, och äfwen uppfattningen i ritning af deras karakter är lyckad. De utgåras af Magister Gåse, Hårols den Kämpendahl, Bredström och Trundman.

Det är berättadt, att förläggaren af detta Galleri äfwen är sinnad utgifwa några Häften Sees

ner ur Fredmans Epistlar. Kommer detta i stånd och blifwa de lika wäl utförda, som detta Häfte, så har älskaren af Bellmans ungdomsritiska sångsång, i dessa båda switer en angenäm chatographisk öfversättning af hennes skriftra dikter. Ty, om icke alla, äro åtminstone flere figurer, äfwen i de förra Häftena karakteristiska och till sin betydelse sannt uppfattade.

Poesi och Kritik i Tidningen Skämt och Allwar.

Det är icke owäntligt att kritiserade och tadelade poeter, eller andra konstnärer tillropa sina Recensenter: Stigen fram och wisen sjelfwe eder konst. — De märkwärdiga snillen, som drifwa sitt spel i Tidningen Skämt och Allwar, och den de kalla "den enda poetiska Tidning i landet," hafwa på förhand gjort denna fordran tillfyllest. Intet nummer har ännu utkommit, utan att någon spalt, ofta flere, blifwit fylld med rim. Och först sedan de, på detta sätt, ådagalagt sin färdighet i handtverket, hafwa de bibrjat att utlåta sig öfwer Skräbrö dernas Gefäll eller Måstersycken.

Den förtjensten hafwa de desutom, att deras Kritik fullkomligen motswarar deras poesi, och att deras poesi är alldeles samma anda som deras kritik. Boileau talar om sådana, som dömma gudomligt, men poetisera eländigt, eller så twärton. Så är ej förhållandet här: Kritik och Vers tyckas, hwar för sig, wara bitar ur ett stycke.

Eller kan någon förundra sig öfwer, att den, som rimmar så här:

"Ej lyckan finns i råd af titlar
Och äka grannt med tankfull skäl,
Att för ett namn, som brat titlar,
Behöfwa wara skäm och träl." &c.

såsom konstnärer icke kan få rätt på hwilket ord som är subject, i en period af tre rader, och icke begriper hwad uttrycket "dalen sjunker" och "slippan wänder sin hjesa," will säga. — Eller att den som öfwer det temligen triviala uttrycket: "den jord, som gommer Linnés stoft i 6 mt förwar," &c.

sonnerar med denna grund'ighet och detta skarpsinn: "Sk wida med dmt fderar, bdr frstas att jorden faller tätt till likkistan, sinna wi intet någon synnerlig fördel deruti för den, som ligger insuti densamma," som poet, sjunger med denna eld och upphöjda anda:

"Att sälja hus och gård för kläder,
Och swälta för en yfwig fjäder,
Samt stöds till spectaklet gå? —
Sag denna lyckå kallat wäder
Och denna sällhet illa må."

Det är verkligen mycket att icke "wilja påstå att dylika vers bdra onses för mönster "att följa," och nästan ändå mera, att icke "wilja påstå att sådana granfningar eller satiriska pissflängar (som dem wi gifwit prof på) gifwit anledning" till poesiens — af snillena i Skämt och Allwar bemärkta — förbättring i de andra dagbladen. Ty det wore ju rent af ett förstockadt sinne, som icke af så säkert träffande och skarpa pissflängar, eller af sunda och grundligt motiverade omddmen, ginge i sig sjelf och bemeddade sig att blifwa en ny poetisk menniska!

Redactionen sjelf har låtit förstå och i staden har allmänt nog blifwit berättadt, att Skämt och Allwar skall hafwa ett betydligt antal prenumeranter, och ett ännu betydligare läsare och beundrare. Är detta sannt, och är det Tidningens poetiska sida, som hufwudsakligen wällat detta, så måste man i sanning lika mycket förundra sig öfwer den Swenska publiken, som, enligt en esopisk fabel, satiren öfwer Bonden, den der än blåste i händerna för att wärma upp dem och än blåste på maten för att affwala den. Ty huru förunderligt att på en gång tränga sig efter poemerna i Frithiofs Saga! och efter rimmen i Skämt och Allwar!

Wid Norrländska Nationernas Förening i Upsala d. 19 Maj 1827.

Fosterbröder ifrån Nordens land,
Ifrån Torneås och Jindals stränder,

Änytom fast wårt ungdomsbrödraband
Och med handslag såsom trogna händer!
Goda Andar bjuda, och wi sira
Wår förening i en lycklig stund:
Tro och wänskap friska fransar wira
Kring wårt fria Norrländska förbund.

En natur utöfwer Norrland ler,
Samma sol förqyler sommarnatten,
Och des himmel lika klart sig ser
Djupt i Storssjöns och i haswets watten;
Samma rosor wera i des dalar,
Samma foglar sjunga i des lund,
Samma wärwind flyger nu och talar
Om wårt fria Norrländska förbund.

Att wi ega lika! Fädren bo
I förtrolighet bland sjellen samman,
Ärswom deras fröjd med tro
Helgad af den rena ungdomsflamman!
Nordbors sinnen äro Norden lika:
Friska, fasta såsom bergens grund;
Norrlands söner kunna icke swika
Deras fria Norrländska förbund!

Och förbundets lösen heter Ljus.
Norrskenslandets barn ej mörker lida.
Flygom ut som Nordans stormens sus
Att för Ljus och Rätt och Sanning strida! —
Beswe Norrland, leswe Norrlandsfinnet,
Enigt, kraftfullt i wår brödrarund;
Att en annan tid må ära minnet
Af wårt fria, Norrländska förbund!

På tidningen Kometen för sednare hälften af året 1827, eller ifrån den 1 Juli, kan med 2 R:dr 24 β. Banco, praenumereras i Herr Norman och Engströms Bokhandel, Resp. resqviirenter i landkortererna betala ferstildt affändnings- och fördelningsarswode. — I samma Bokhandel finnes ännu tillgång på exemplar af Tidningen för betalta årets förra hälft.

Stockholm,
Elméns & Granbergs ryckeri.

R o m e t e n.

N:o 56.

Lördagen den 14 Juli 1827.

Förklaring
wid Herr Gullbrands, i N:ris 53—56
af Tidningen Skämt och Allvar
införda påminnelser.
(Slut fr. N:o 55.)

En Historia, som skulle framställa continuitetens afbrott, är redan för mig en högst besynnerlig Historia. Detta namn har jag trott vara en framställning af tidens, genom menfliga handlingar uttryckta och af mätta fortgång, — och kan för mig icke betyda annat än ett namn på verldskutvecklingens continuitet. Dersöre har jag icke kunnat märka, att satsen: in natura non datur saltus endast affser den fysiska naturen, hvilken, i och för sig sjelf, blott är utsidan af den moraliska. I hvarken den ena eller den andra kan man, således icke möjligen, tala om en continuitet, d. å. en jemnt framgående utbildning, som råkar på asvägar; es medan den, i och dermed, icke längre continuerar i sin raka fortgång och således upphärfver sig sjelf såsom continuitet. Att allt efterföljande skall sluta sig till ett föregående, och så hela människoslägtets i hvarje indlid uttryckta lif framställa en länk i en sammanhängande kedja, det är en ewig naturlag. Hvarje försök att bryta mot denna lag, att aberrera utur sin plats som länk, för att, egoistiskt, utan forntid och efterwerld, wilja bestå för sig sjelf, det är just det man kallat brott och last. Es huru ett sådant försök aldrig annorlunda än skens bart, icke i sjeftwa werket, kan lyckas, och har således likhet med de "stora katastropher" i den fysiska naturen, om hvilka Hr Gullbrand talar, och i hvilka han tycker sig se att "continuiteten kom

mit till företa på ett försträffligt sätt," då litwät inträffandet af dessa katastropher — fastän det gradwisa beredandet af deras utbrott är oss förböldt — likaså wäl är en följd af den ursprungliga continuitetslag, som planeternas kretsande i sina banor och solens regelrätta uppgång i öster och nedgång i wester. Ty ett så widunderligt fortstridande, som än går fram och än går tillbaka, kan jag, kommen i wana att rätta mig efter Principium contradictionis, ombittigen föreställa mig.

Af detta följer, huru föga förf. uträttat med sitt uppräknande af någon wif omständighet, i hwilken Sokrates skilde sig från Sophisterne, Kant ifrån Locke o. s. w. och huru litet han bragt mig till tystnad med anförandet af de båda compendierna i filosofiens historia. Jag lemnar båda två i sitt wärde, men kan försäkra Hr Gullbrand, att jag ur ingendera af dem behöfde lära, att Sokrates, Kant, Luther, Lavoisier m. fl. icke blott upprepade hwad deras föregångare sagt och på samma sätt som de. Det wiste jag neml. förut, då naturligtwis, när all människobildning, liksom tiden, måste vara i ett jemnt fortstridande, det icke är möjligt att någon skulle kunna förwärfwa sig ett rum i häfderne, om han blott blef qwarstående på samma punct, der föregångarne lemnat honom. Men det wet jag äfwen, att utan att tråda i deras spår, och af dem taga anwising hwartåt kosan bör riktas, skulle ingen vara i sländ hwarken att sjelf komma eller att föra andra ett steg längre. Ombittigen har någon förwärfwat sig historiskt betydelse, utan att i någon mån hafwa bidragit till människoslägtets bästa, och wid detta håftar sig, i lång utdragen oriningsföljd, allt hwad widare gres för samma ändamål.

Stulligen kan jag försäkra Hr Gullbrand, att jag nu icke behöfver "wända mig till Profesfor Berzelius," för att få weta, att påståendet det "Bergman m. fl. föregått Lavoisier på den nya basnan" — ej är orätt, som Hr Gullbrand wil — utan alldeles enligt sanningen. Den finnes redan framställt och bekyrkt i någon skrift af denne wårt lands och en af vår tids största kemister." Men till dess Hr Gullbrand finner igen denna framställning af rätta förhållandet der, eller jag hinner anwisa honom hwar den kan wara att söka, må han öfwertryga sig om riktigheten af min uppgift, med att genomgå de flersfaldiga afhandlingar, med afseende på den anti-phlogistiska teoriens uppkomst och Lavoisiers förtjenster, som, af Profesfor Berzelii gamle lärare, stå att läsa i den af Silwerstolpe utgifna Litteratur-Tidningen.

Efter detta lemna Hr Gullbrand mig, emedan som han yttrar sig, mina anmärkingar icke skola röra sjelfwa hufwudsfrågan, utan såstat sig wid bisaker. Jag kunde icke begripa, att Hr Gullbrand i sin bok framställt sitt filosofiska resonnement, sin öfversigt af den latinska litterär-historien, sin speculation öfwer continuiteten o. s. w. alldeles oaktadt, endast såsom spånadskalk, utan att deraf wilja för hufwudsaken af dem dråga någon nytta. Uppriktigt bekänner jag, att jag ansåg dessa saker, såsom de pelare, på hvilka Hr Gullbrand wille hafwa dömen af sin anti-latinska teori stödd, och jag tänkte, kan jag undanrycka en enda af dessa pelare, så brister wäl och ramlar hwalfwet. Att jag icke måtte hafwa tänkt så alldeles orätt, får man anledning att tro deraf, att Hr Gullbrand både utdriligare och med wida mera iswer förswarar sig emot mig, än emot en annan Recensent, hwilken, enligt Hr Gullbrands witsord, "mindre såstat sig wid bisaker."

Annars har Hr Gullbrand förträffligen rätt deruti, att i hela denna fråga, intet annat är eller bör kunna anses såsom hufwudsak, än att undersöka, huru det wäl kommer till "att en yngling efter 8 till 10 års läsning af latinet, wid sin ankomst till Akademien endast högst nödtorftligen kan tala och skrifa detta språk." Jag antyde wid slutet af min förra skrift, detta problem, och hwarifrån man wäl torde böra söka anledningar att lösa det. Deröfwer uppmanade jag honom att offentligen yttra sig. Han har icke brytt sig derom. Och likwäl skulle Hr

Gullbrand, med sin präktigt förwärfwade erfarenhet, säkert dermed gagna det allmänna i wida högare grad, än Hr Gullbrand med denna sin flitskrift, förskat sin auctorliga ära.

A f u s t i k:

Något för dem, som äro älskare af Controller.

Det har, icke utan en wis skrytsam och fördomton, i den senare tiden blifwit med högt härskri uttaladt: att de förträffligaste band på samfundswets tillhopahållande, trefnad och bestånd hämtas från kontrollen; det war också naturligt att, sedan begreppet om stat nedfunkit till ett blott jordiskt för timliga beräkningar betingadt mål, utan afseende för Religionen, att hänwisa på något högre och öfwerjordiskt, mängden skulle med förtjusning tillgripa pa eller med synnerlig häg omsatta ett arearium, som ändtligen lofwade, efter seklers lidanden, en seger bot mot det onda.

Bland mönster af kontrollsystemer i smått torde det icke wara utan intresse för läsaren, att göra sig bekant med en, för ej så många år sedan i en wis province och socken afslutad förening mellan medlemmarne till, hwad de kalla, befordran af ordning, sedlighet och laglydnad. Wi wilja härwid till det mesta sjelfwe undertrycka alla reflexioner, då saken talar så wäl för sig sjelf. Wi bedje blott läsaren fästa uppmärksamheten på de nyssnämnde prunkande orden: ordning, sedlighet och laglydnad, (det senare innefattande, att ej något beslutes, som strider emot vår constitution och våra lagar) och deraf göra sina tillämpningar.

I ett af Sockenstämmo-protocollerna, såsom första grunden till nämnda förening, yttrar sig den ordförställda talaren bland annat sålunda:

Då jag på eder kallelse, mine bröder! för ej så många år sedan inställde mig hos eder, stedd det både med den glädje återföreningen med en allstad fosterbygd hos mig wäkte, och den allwarligaste föresats att gagna er i allt hwad jag förmodde.

Aldrig har han wacklat denna föresats — aldrig — då deremot glädjen (jag bekänner det upprigtigt) glädjen snart minskades, och det war sedesförämringen i orten, simad inom loppet af 17

år (så länge hade jag varit berisfrån) som förvällade minskningen.

Öfven om mitt bekymmer, då, med det uppdrag jag bland eder ägde att waka öfwer sederna, främja ordning, förekomma lätt sinnighetens framsteg m. m. — jag fann dessa större än i den samhällskrets jag nyss lemnat.

Jag gjorde, hwad jag förmodade — — — för brytarena blottställdes för offentlig wandra, och flere lika allvarsamma steg togos till oordningarnes hämmande.

Detta syntes verka — Jag har i de näst förflutna åren sunnit minskade anledningar till flagan och — om än någre gamle drinkare, som af wanan i det onda rofästade, igenom inga förmaningar stå att förbättra, fortfarit att gifwa det allmänna skådespel af menniskor, förwandlade till fånad, så har likwäl mängden wisat prof af anständighet, och ett mera höfsadt sätt att lesa och njuta, synbart i allmänna samwäm och wilsordadt äfwen deraf, att ingen af denna församling under dessa år, mig weterligen, blifwit wid Ringsstället i orten för oordentligheter i lesnaden till böter såld. Ett misöde, som träffat flere ikringliggande Soönar — — men (nu) på en gång och med fördubblad styrka, har det hejda önda brutit löst. —

Hwad mig mest smärtar är förberwets öfvermodade utbredande till ungdomen af mankötet, som i konsten att förtära starka drycker synes wilja öfwerträffa de gamla spulhundarne — (Lalaren uppdrager härwid en tafsa af ett sligt lif och fortfar).

Det är ej ett arf från förfädren, detta önda — det är samtidens alster, och måhända äro icke elter wi öfkyldige deri — — — wägarne winna af spulhundar, förbrytelserne äro så uppdragade som tatrike — de ropa efter rättelse — man strattar derät — men tillfallar ej nåpsten. Att måttighetens lagar äro Religionens — — — att en hwar god medborgare anser sig öwärdigt att offentligen (än i enskildt då?) wisa sig öfwerlastad, se der grundsalsfer, öfwer hwilka man skämtar ic.

Lalaren föreslår slutligen: att en Comité utnämnes, bestående af 14 eller 15 ledamöter. Denna Comité kan man kalla Församlingens äldste eller om så tyckes, allmänna ordningsgillet, och ehuru jag för inträffad sluktighet m. m. icke huns

nit utarbete nog planer för dess befattning, hoppas jag, att i sinnen nyttan af denna min wälmentade anstalt — — — (Utkast till en föreningsstadga blef nu uppläst).

Församlingens ledamöter betackade Pastorn. — — Pastorn swarade, att han icke gjorde mer än sin pligt. Han tillade, att, ehuru han ej kunde döla ja sitt nit för Soöken, hans affigt dock aldrig varit att åbringa församlingen något, hwari den twungit eller ogerna inginge (de 10 budorden t. ex.?) Allt skulle derföre bero på hennes eget fria begifwande och anses, som emanerat från henne.

Bland frågor om tillägg, föreslogs att stadga ett wißt antal af rätter wid bröllopp och andre högtidliga tillfällen, som icke skulle få öfwerstridas, men hwarmed hades fördrag, såsom af swårare merkställighet, och då flere trodde, att derigenom på hushållningens wagnar föga skall minnas, helst (om gästerna annars skola bli mätte) hwad man spar igenom rätternas inskränkta antal, måste man ersätta genom deras tillräcklighet, som omständigheterna icke alltid tillåta och ofta faller sig dyrare.

I afseende på verkställigheten af den föreslagna föreningen (i fall utsocknesboer wid auctioner eller andra allmänna tillfällen förbröte sig mot stadgarne eller soöken kunde ådraga sig åtlöje) swarades på denna senare erindran, att detta löje wore ej den wise. Det wore blott de spesulle öuglingars (hwilket åtlöje anmärktes icke fordro mycken försakelse att fördraga).

Efter dessa extracter meddela wi här sleswa stadgarne, en och annan utesluten, såsom af mindre intr. se.

S. 1.

Som författningar icke tryta, (det skall himlen weta!) riktade mot alla slags oordningar (således äfwen mot dem föreningen ernar genom sina stadgar hämma), nämnde och onämnde; men dessa alltid blifwa kraftlösa och utan nytta, då de sakna verkställighet och efterlesnad, alltså och i affigt på en sådan tillsyn, (på hwilka?) samt derigenom ett bättre iagttagande så wäl af ordningslagarne i allmänhet, som den enskilda förening församlingen inom sig stadgat — — skall ett antal af 15 personer ifrån alla rotar i Soöken utses, hwilka efter kallelse sammantråda, att med Pastorn, såsom ordförande, i de mål der föres

fomma, får del i (således icke blott i dessa) i hvar som rör sederne och lefnaden i församlingen öfverlägga och besluta.

hvilka pligter har nu detta Sothen Synedrjum att iagttaga? swaret finnes i följande.

§. 2.

En snart en tillsyningsman i sitt distrikt förnimmer ofskick i något hus, vare sig osämja emellan ägta makar, kift och tråtor mellan grannar, gensörighet af tjenstehjonen, eller husbondefolkets för stora stränghet eller knapphet — eller om föräldrarna wårdslösa barnen och lära dem oseder, barnen äro wanartige, olydige, begifne på brännwinskruwande, dobbel, swordomar och bossref, bär han sådant firart hos ordningsgilletts ordf. tillkännagifwa.

§. 3.

Cho som wid allmänna sammankomster finnes wårdsöfverlastad, eller eljest der förorsakar buller och owäsende, skall utom böter efter lag, wåra förfallen till ett wite af 4 R:dr B:co. (!!) orkar han ej böta, eller är det ett tjenstehjon, arbetskarl eller dess wedertlike (se chart. sig. förord. före den sista) sitta i stöcken. (Det vill säga husbonde fan och får försöna sitt brott med penningar, tjenstehjon med stöcken.)

§. 4.

Öbr någon sig känd för oordentlig och liderlig lefnad angifwes han hos Pastor, som honom wårnar. Rättar han sig ej, förkalles inför ordningsgillet och erhåller ytterligare wårning — åter ändå ingen förbättring, wåre förfallen till stöckstraff och infördes desuom i den dertill bestånda boken öfwer owårdige samhållstemmar och wanfrågingar under titel af ohjelpelig fyllhund. I samma bok infördes äfwen lagbundne brottslingar och förörad ungdom (wåfert sällskap) samt andre, om hwilkas förbättring är föga hopp. (Wid denna bok börde i sanning bifogas en annan: Tröst för den brottlige). Wisar någon instriswen såkra låt ringstecken, utstrykes hans namn ur bok. n i stånde gille. Öbr någon medan ånna hans namn står outstruket i denna bok, får han icke klokor, in tet listal eller personalier, åswensom han under lefnaden icke får i samwåm dela heberligt folks sällskap, eller wid bröllopp sitta wid ett och samma bord med brudparet och de bättre. (Tänk om detta hånne sjelfwa brudgummen.)

Widare förefriswes tillsyningsmännen följande icke så lätt verkställda pligter i

§. 5.

Att underrätta sig om, och huruwida på froggar tilldrager sig owäsende, swordom, slagsmål, eller andra oordentligheter, således om några sitta der öfwer tiden. — De ynglingar och drångar, som i förbuden tid träffas å frog, äro wårning underkastade — förbrytare för första gången likwål os

betaget, att, der annat lagligt wårningsanspråk icke mellankommit, sig med 5 R:dr frilbja; och uti

§. 6.

tillhör det tillsyningsmännen att noga efterspana, och genast tillkännagifwa, om å något ställe i deras distrikt oföflig brännwinskruwning idokas och lönnfrog hållas; sålandes den, som hårs med betrådes, utom böter efter lag, wåra förfallen till 10 R:drs plikt.

§. 7.

En hwar tillställare af auktion inom Sothen, bär om dagen dertill underrätta en af tillsyningsmännen i distriktet. — Inom en timma efter auktionens slut, bär en hwar, eho som helst, utom auktionisten och hans skrifware, hafwa begifwit sig från stället, wid 2 R:drs wite för den qwarbliswande, ehwad angelägenheter han förebromå. Inom lika tid (en timmes) bär all försköning af mat och dryckeswaror hafwa upphört och såljaren rest wid det wite, som för lönnfrog hållande i §. 6. stadgad är. Anställes dans, plitte huswården 10 R:dr och den som spelar 4 dilo. (Det är att riktigt få betala violerna.)

§. 11.

Trugas någon annan i samwåm eller annors sådes att af dryckeswaror förtära mera ån honom sjelf lyster, under hotelse af påhållning 10. plitte 3 R:dr. Öfwer någon småbliga ord för det han icke will deltaga i dryckeslag — wåre lag samma.

§. 12.

Då tillsyningsmannen insinner sig att gbra sin tjenst — må han ej deri hindras eller rummen för honom tillslutas wid 4 R:drs wite.

§. 16.

Nu wårder, till åtydnad af denna förening, tillsyningsman underrättad, det hans närwåro till tjenstbewakning åffas, sinner han sig af ohelsa hindrad — gbre genast ludd till annan tillsyningsman. Tillsyningsman bär dertill i god tid och sst twånne dagar förut (måne före sjukdomen eller före oordningen?) erhålla första underrättelsen.

§. 17.

Finnes tillsyningsman försumlig — plitte icke från 5 till 10 R:dr.

§. 18.

Alla i denna förening stadgade böter utgå alla tid till sitt utsatta fulla belopp, antingen målet blifwit wid domstolen i orten eller i ordningsgillet afgjort. — De witesböter, som åläggas, och wid andra gången föröwad förbrytelse böra fördubblas, delas alltid till twestiftes emellan Sothen fattige och Angiswaren.

St o c k h o l m,

Elméns & Granbergs rydteri.

Onsdagen den 18 Juli 1827.

Anmärkingar wid boken: Försök att bewisa öfwerensstämmelsen emellan Lutheriska kyrkans Symboliska böcker; eller ett annat svar på frågan: hwilken är Sweriges Religion? af S. M. Almqvist.

J bberjan af året wisade sig en ung kämpa inom publicitetens strank och erbjöd sig att strida för ideén: Statsreligion, hussande att denna allestädes wore Bibliisk Christendom, sinnande en sådan stadgad i Swenska Statens grundlagar. Han rådde sine landsmän handen — eller handsten; men fördrade af den han wille msta: "1:o att han såsom Bibliiska Christendomens häröfd, ej tänkte blomster, och talte honung; utan 2:o tänkte blirt, och talte äffor; 3:o att han ej blygdes, att hålla sitt stöldemärke fram, der måtte stå hwilka sinnebilder som helst, att de öppet måtte känna hwarandra. Helt hussade han se skammande på stöldens rund; kärleken hållande ljungelden; eller "Christus, Lejonet, Lammet." (Hwilken är Sweriges Religion? — En skrift af Wieselgren. Bihang. p. 101).

Herr Almqvist har upptagit handsten. Det första willkoret uppfyller han. Måhända ej så det andra. Men derigenom sijnnes han ej eller af de moln, som plåga gementligen sijnas, der blirt sijnas. Ty så kan, så försäkrar Horatius, ljungar Zeus på en molnfri himmel. Tredje willkoret uppfylles någorlunda; men ej frimodigt. Hr A. är en af förkämparne, som swänga swärdet emellan båda härnarnes leder, deraf mängden lätt förwillas i omödet till hwilkendera de höra. Äfwen förbjuder han

med hot af fättarmakares namn, att derom orda. Sjnnes på stöldens rund en kärlek, så håller den ingen ljungeld; sijnnes der en ljungeld, så föres den af ingen kärlek. Hans skrift påkallar emellertid en allwarlig granskning; ty saken är af wigt.

Motto är waldt ur Johannes och Horatius. Hr A. synes med sitt Bibliiska motto (Joh. 4: 23) wilja tillkännagifwa, att den tid, som war en framtid, då Frälsaren talade wid Jacobs brunn, är det ännu. Denna tanke öfversattes i förordet: "tiden skall såkert sjelf bringa till mognad de frukter, som ännu tilläfwentyras ej knoppats på uppenbarelsens wisshetsstråd." Som knoppen, med det blad eller blomman, som weckas ur densamma, ej sijnnes på trädet, förän trädet knoppats, så förstå wi så bildens, att i tiden, denne wäldige Messias, af hwilken werlden wäntar allt godt, skall frambringa öf uppenbarede läror, som hittills ej stått till att finna i Biblen. Motto't ur Horatius underrättar, att Hr A. såsom alldeles originell och sjelfständigt, swärfwar som en främling omkring i werlden. Detta wisar, att han litet känner tiden.

I förordet klandras en frihetens wän, för det han will afskaffa de många förtryckande lagarne, just derför att det är i affigt, att desto starkare besfatta de få goda lagar, han funnit för samhällets existens nödwändigt att behålla. Har dock någon sin en wän af frihet wetat något annat? Kraft måste styra werlden. Upphäfwes lagarnes moraliska kraft, så widtager armarnes fysiska. Ett mera obegripet ord än frihet, går ej öfwer menniskoläpar. Då lagen söder sitt swärd i stidan, dragas tusen klingor i landet. Uppkommer friheten då? — Men detta rör Staten. Kanste inom kyrkan lagen

har annan natur? — så snart kyrka är i ämnd, så är ju ett slag af samhälls gifvet. Ett samhälle utan lagar, är något, som ännu ej knoppats på wis- betstrådet. Det högsta i Staten är menniskan. Det högsta i menniskan är förnuftet. Det är Statens Guds-uppenbarelse. Men dess system ligger ej öppet för hvar man. Det tillhör Philosophien att uppfatta det, såsom Linné uppfann naturens. Men alla hafwa icke förstånd. Många handla deremot och hota att göra menniskowerlden lik djurens. De allmännaste förnuftsagor måste derför upphäjas af Statens medlemmar till samhällslagar. Dessa böra handhafwas, så att de, som ej äro förnuftige, nödgas handla som om de woro det, och de förnuftige så wara det i fred. Så uppfommer frihet i Stat. Det högsta i kyrkan är Gud. Öfynlig för menniskan, har han uppenbarat sig i Ordet. Det är kyrkans Guds-uppenbarelse. Men dess system ligger ej öppet för hvar man. Att uppfatta i ett helt dessa spridda delar från olika kyrkor, olika folk, olika tider, olika språk och bildningsgrader, måste ej fordra synnerligt mindre skarpsinnighet, än att uppfatta förnuftets och naturens system. Ett system i uppenbarelsen måste dock hvar och en antaga, som antager, att allt gått ut från samme ande. Theologen tillhör det, att uppfatta detsamma. Då nu ett system der funnits, som, i sina hufwudgrunder öfwerensstämmande, legat öppet i Ordet, för alla, som lefwande uppfattat det; ett system, som i allt hvad som rörer hjertats dogmatik alltid erkänts af samma Christna, af hela den inre församlingen under alla den yttres omväxlingar, skulle ej kyrkans medlemmar, med samma rätt som de, såsom Statens medlemmar, fastställte, de allmännaste förnufts-lagarne till samhällslagar, kunna sammantråda och upphäja sjelfwa grundsanningarne till detta system, till lagar för kyrkan, d. ä. för dess organer, — till symboler? Man måste noga i Religionen förstå att följa dess cultus och dess uppfattning i bekännarens hjerta. Den sednare har jag insärd Gud. Blott inquisitorn har trott sig deröfwer ha rätt att regera. Men ej är culten, hvilken såsom blott culte är ett skal, så heligt, att ej lagen, förnuftets förnuftsmagt, kan wäga nalkas den? Symbolen säger derför: följ allt, pröfwa allt efter Guds Ord allena; men will du å kyrkans wagnar förwandla ditt hjertas uppfattning i yttre culte, så har jag föreskrifwit denna. Kan du ej följa den med godt

sammwete, så blif ej kyrkans organ. Blif din egen. Då får du med staten ensamt att göra, som eger att, oberoende af mig, stifta sina lagar för tal- och tryckfrihet. Kyrkan har blott kunnat, i kraft af Ordet, garantera "tankefriheten." — Är detta papism? Men så låra våra symboler. En kyrka utan symboler är ett samhälle utan lagar och af samma obelighet. Andra, som ifrat mot symboler, ha också begripit, att ifra mot idén kyrka. Men dessa ha tänkt consequent, sjelfständigt, frimodigt. Der inga symboler, inga lagar för religionsculten, för det exterissa i kyrkan finnas, der kan Pastorn predika, att Christus war en æon, Commministern, att han war en Judisk Socrat, Adjuncten, att han war en bedragare. Ingen ting hindrar, att de kunna citera Bibelspråk, med hwilka hwarderas anhängare finna sig belätna. Finnes der en kyrka? —

Hr A. erkänner, att B. "ej utan skäl påmint om bortkastandet af de sednare symbolerne ur kyrkolagen, då de redan utgått ur Statens grundlag." Han anser "derigenom en betydlig winst uppfomma för formen, då man i stället för en hel volym af commentarier får blott några blad." I sjelfwa hufwudsaken förenar han sig således med B. Han tolkar denna af B. framställda Sveriges Stats-Religion, "en Religion, som, jemte Biblen, såsom grund, antagit till kyrkonorm wiså trosbekännelser, symboler, såsom menstliga förklaringar af det ewiga Ordet, hwilka warit olika många i olika perioder." — Men denna så definierade religion benämmer han: Symbolisk papism, motsatt Bibliisk protestantism.

B. har funnit Lutheriska församlingens theser — dess i Sverige behållna symboler — såsom Guds Ord. Hr A. som wetat så wäl hvad quasi Laicorum Biblia betydde, anser dock att såsom betyder: af samma auctoritet som. Huru lyder han då Petri bud, som af hwarje prest måste lydas: Om någor talar, han tale såsom Guds Ord. Af Gudomlig auctoritet kunna hans ord ej blifwa. Entige med Guds Ord måste de wara. Och hwad hwarje predikan måste wara, det kunna våra symboler wara.

Det system, som utbildades af dessa theser i reformationssekklet, finner B. godt såsom theologi system (1. Del. p. 75.); men gillar intet, äfwen det fullkomligaste system, såsom lagbok. De ifrigaste anhängare af Kants filosofiska system skulle ej föreslå att lägga med bestämda straff den, som ej i alla

fölske det. Han wiste, att symboliska systemet war utbildadt efter theserna i våra symboler. Han trodde dock, att ej allt hårt war så nödwändigt, att hwarje sats i systemet måste blifwa: "han och ingen annan." Han förstod att der således kunde finnas i systemet något, som de ej beswurit, hwilka beswurit theserna. I Luthers 95 theser och i Luthers sedermera utbildade system torde ej allt wara så enahanda, att den alltid kan beswärlas det sednare, som gillar de förra. Att der verkligt finnas olikheter mellan theserne och systemet i Lutherska kyrkans symboler, har W., ehuru "knapphändig," wist, och Hr N. ännu knapphändigare sökt wedertägga. Hr N:s enda ämne war, enligt hans försäkran, att wisa öfwerensstämmelsen mellan hwad W. kallat Bibliisk och Symbolisk Kristendom. Han hade då bort först sammanställa begges statsdocumenter, eller de urkunder, genom hwilka beggederas, i Transalthiska länder författade Symbola, bleswo Symbola i Sverige; eller Upsala mötes beslut af 1593 och Religionsplacatet af 1663. Detta sednare hade han bort känna utom dess utdrag hos W. Det war placatet, ej dess bearbetning af W., som inwerkfat på Swenska kyrkan, och som borde stärkådas af den, som wille wisa, att det innehölte samma grundsatser för statreligion som Decr. Ups. Derester skulle wisa, ej en gång att allt som stod i de behållna symbolerna, äfwen funnes i de affskaffade, utan att allt, som stod i de affskaffade, äfwen funnes i de bibehållna.

(Forts. e. a. g.)

Till en Brud,

från twänne barndomsvänner.

(Insfändt)

I.

Nu börjar wären, och nu reds en fest,
Den Du förnämligt som dagens brud skall smycka;
Wi wille gerna härifrån oss rycka
Och helsas: war wälkommen, wän och gäst!

Men stickelsen oss här så länge fäst:
Att blott i tankan wi Dig handen trycka,

Dig önskan en öförfwänflig lycka,
Och hjertats frid och sällhet allramest.

Du är den första ur vår glada krets,
Som sätter bo och med en maka finner
Din sällhet delad och deri förbjd.

Lef wäl! Se, redan Hymnen står tillreds,
Men från vår ungdomsbygd, der Du försvinner,
Ledsagas Du af minne, hopp och fröjd.

II.

Med en Myrtenqwist.

Det werer mång' slags träd i Ierosalar,
Så Kypris' myrten, som Apollös lager,
Och Bacchi murgrön helst i dunkel dager:
Trefaldig krans så till vår stråfwan talar.

Af myrten nu till edra bröllopsalar,
En qwist, utaf oss sänd, sin kosa tager:
I dag dig kransar Kypris, mild och fager,
Det är till dig hon willigast nu talar.

En lager mot Din myrt, wi satte gerna,
Blott wi så nära wore lagerkransen,
Som snart Du krönt, får swinga uti dansen!

Men som än dunklad står vår Iardomsstjerna,
Wi toga utaf murgrön då, och sira
Dermed vår tinning och Din fest så sira.

III.

I dag sig Fordom, Nu och Framtid sluter
Tillsamman underbart, i nywäckt glans;
Och uti festens meningsrika krans
I trefaldigt mått sin lycka själen njuter.

Se, Framtid ler — dess bild, så säll framsluter
Wid målet, som af twenne hjertan wanns;
Och medan Nu framgår i glädlig dans,
Sitt hulda stämmer Minnet äfwen gjuter.

Lef då i Fordom, Nu och Framtid säll,
I stötet af den frid, den ljuswa trefnad,
Som föder åt en sön och werksam lefnad!

Din stäl för dagen dricka wi i qwäl
Och fjerran här wid Fyris stränder klinga:
Må Liden allt, hwad önskwärdt är, Dig bringa!

Till en Wän] på dess dag.

För dagen, broder, jag en myrt Dig tänker,
Som förebild af Hymens hulda frans.
Den liufwaste, när han af trohet wans,
Han för ditt hopp med Amors bifall blänker.

Ett ofldf sammateds jag ger, och tänker
På Fosterlandet och dess åras glans,
Medborgardygbd och ädla yrkens ans,
Samt redlighet, som handlar utan ränker.

Det starka och det milda jag förenar
I dessa sinnebilder, endast grenar,
Från samma rot, af lifwets sanna tråd.

Och Wänskap närmar dem: de göra ed
Att i förening dana dina bden,
Tills palm en råds af Himlens ängel, Dden.

— r — t.

Till Medactionen har blifwit insänd följande
anmälan, som wi ansett oss ej böra wägra ett rum i
bladet, då företaget att utgifwa ett Swenskt Lexi-
con, förtjenar att blifwa allmännare kändt. Om
arbetets värde kunna wi, då wi ej känna detsams-
ma, naturligtwis på förhand ej afgifwa något ytt-
rande; hwad wi bestämdt weta är, att författa-
ren med bifall hållit föreläsningar i Swenska Språ-
ket, och af kunnige män blifwit uppmuntrad till
nedanstående företag.

Anmälan.

Då Hres förträffliga "Glossarium Sviogothi-
cum" icke blott i ängese dan är utgånet, utan äf-
wen till stafsättet föräldradt, och för öfrigt, såsom
skrifwit på Latin, för de flesta obrukbart; så torde
ett dylikt skrifs, för och på Modersmålet utarbe-
tadt, hos mina Landsmän wara välkommet. I dens-
na förhoppning, och med begär att om ett Språk,
som, i styrka och wärdjud, täflar med alla Natio-
ners, sprida en allmännare kannedom, än hittills
warit tillgänglig; ämnar undertecknad att utgifwa
ett Swenskt Lexikon. Härutinnan upptagas:
1. Alla nu brukliga och för Swenska erkända, els-

ter såsom oumbär lika ansedda fremmande Ord;
deras arter, böjningsfatt, olika betydelse, härledning
(derivation) och genom bruket undergångne föränd-
ringar. 2. Urgamla, föräldrade Ord, men som
dock hos äldre godkände Författare förekomma, och
hwilka, till en fullständigare kannedom af Språket,
äro oumbärliga. — När man derjemte tänker att
widfoga hwarje ords bemärkelse på Latin, hoppas
man att, äfwen för Utländningar, göra werket an-
vändbart. — Ett länge erkändt behof af ett så be-
stättadt Arbete borde göra mig förwispad om dess
framgång; men som det hotar att blifwa widlös-
tigt, och kostnaden öfwerstiger mina tillgångar, nöds-
gas jag anmäla det till Prenumeration. De, som
behaga undersökka mitt företag, erläggga derföre,
wid namnteckningen, Tre R:dr B:co, hwilka wid för-
sta Delens utlemnande (som sker nästkommande
år) på det sättet godtgöras, att endast öfwer-
skottet betalas, med 4 skill. B:co för hwarje
tryckt ark. — Prenumeration kan härstädes
ske, antingen hos Hr Åkeför Löwegren eller mig,
och för öfrigt hos wänlige Hrr Bokhandlare i
Riket. — Tryckningen börjas genast, så snart man
erhållit så många Prenumeranter, att man antie
sig betäckt för omkostnaderna. — Wadert och for-
rekt tryck, med nya fillar och på godt skripapper,
är hwad owillkorligen lofwat. — Samlare af Pre-
numeranter erhålla hwart 11:te exemplar gratis.
Göteborg den 5 Mars 1827.

M. Ehrenson.

På tidningen Kometen för sednare hälften
af året 1827, eller ifrån den 1 Juli, kan med 2
R:dr 24 sk. Banco, praenumereras i Hrr Nor-
mans och Engströms Bokhandel. Resp. re-
quirenter i landkorterne betala serstildt affändnings-
och fördelningsarswode. — I samma Bokhandel fins
nes ännu tillgång på exemplar af Tidningen för beta-
ta årets första hälft.

Stockholm,
Elméns & Granbergs tryckeri.

R o m e t e n.

N:o 58.

Lördagen den 21 Juli 1827.

Anmärkingar wid boken: Försök att bewisa öfwerensstämmelsen emellan Lutheriska kyrkans Symboliska böcker; eller ett annat svar på frågan: hwilken är Sveriges Religion? af J. W. Almquist.

(Forts. fr. N:o 57.)

J stället — hwad skrefs? — Ur en dogmatikens historia är nedskrifwet huru wisa dogmer, äfwen sådana, som enligt Hr Almquists eget widgående, "ej finnas i formula," fått sin terminologi under medeltiden. Hörde det hit, när han i förordet förkunat, att det ej ingick i hans plan, att undersöka, hurwid de äldre symbolerna, med hwilka han finner de yngre i allo öfwerensstämma, äro enlige med Biblen? — Artikeln om treenigheten blir likwäl undersökt p. 18—25, "emedan den ingick i planen af hans försök." Wiessegren hade ansett wisa uttryck i formula, som han ansåg ej stå till sammans med Biblen och wära närwarande symboler. Wid några gångr Hr A. sina anmärkingar. Insér han ej, att, när han ej kan göra det wid alla, hans arbete varit förgäfwes. Ty hans ämne war att wisa den fullkomliga öfwerensstämmelsen mellan hela innehållet i de yngre och äldre symbolerna. Ännu torde man således få tro, att en man, för hwilken eden är hwad han bör wara, det blir annat att swära på några tjeser och på hesta systemer af författare, äfwen ur samma skola. Ännu torde man således få tro, att den lärde och fromme Pontoppidan, som wiste hwad quia conveniant och en fri ed innebar, hade stål att underskrifwa Confessio Augustana

quia Scripturæ Sacræ concordat; men Formula Concordiæ

quatenus Scripturæ Sacræ concordet. Och hawi förmåga att börja och sluta ett grundligt studium af dessa föremål, då torde hwarken sannolikhet eller auctoritet besträwa att åbeopas. — Anmärkningsvärdt är emellertid det stället, hwarföre allt, som kan framdragas mot de yngre symbolerna, äfwen gäller mot de äldre: "emedan de hemtat ur desse sin anledning." Det förmåles ej, om det antages, att de ej kunnat hemta annat. Hwad som kan anföras mot slafhandlen, skulle då äfwen kunna anföras mot Moses; ty man wet att de, som statuerade rättigheten att sälja Ebams ättlingar till slafwar, hemtat sin anledning ur Noachs förbannelse af sin andra son. —

Då Hr A., efter att ha gillat W:s tanka om Sveriges statreligion såsom öfwerensstämmande med dess grundlagar, utropar: "men man må ej inbilla sig att få en, såsom man påstår, renare Biblisk kristendom, så länge man eger flere eller färre af reformationsekklets symboler," så torde hwarje sanningens vän glädjas. Det hade varit att beklaga, om denna ändring i grundlagen brytt rum för sektmakare att predika sina drömmar.

Hr A. slutar sitt förord med att förklara, det uppkomsten och ändamålet med hans skrift är juist för att underrätta, att man ej må inbilla sig in. m. d. ä. att besträwa dem som wilja ha en renare religion; men att glädja dem, som äro nöjda med hwad som redan knoppats på uppenbarelsens wisshetsstråd.

§ 1. förekommer: "Gredan en sådan delning (W:s delning af Sveriges religion i den som

lag bestämmer och den som lefwer i folkets sinne) tillkännager ett twifwel om enhet mellan de serskildta, staten constituerande delar i fråga om statens wigtigaste angelägenhet, menniskans sedliga fulländning, som närmast tillhör religionen. Finnes en sådan brist på enhet, måste wäl grunden dertill sökas i oriktig uppfattning af protestantismens ande, som likwäl åt Guds uppenbarade ord just förklaffat rättigheten, att vara den enda trosnorm, och tidagt alla menliga förklarings-förskott en underordnad domsrätt i andliga saker." — Således om W. ej har twifwel, utan wisshet på, att här finnes en swärmare på ett wist correctionshus, som olika uppfattar Biblen än våra symboler — hwad följer deraf? Att hwad den säger wara Guds Ord är rätt, och våra symboler orätta? Eller finnes någon auctoritet, någon enskild person, som får dömma, oberoende af symbolerna, öfwer swärmaren? Skall densamma menniskan åter fåttas i frihet, för att så predika hwad som är Guds-Ord för henne? Är detta en riktig uppfattning af protestantismens ande? — Att symbolerna ha en underordnad domsrätt i andliga saker, är likwäl således Hr A:s mening, som så hastigt anfäller W. för sin papism. Har han ej läst sin wederspart? Denne fränkänner på flera ställen symbolerne all både öfwer och underordnad domsrätt. Han inrymmer, enligt Swenska lagarne, densamma blott åt Guds Ord. Se 1:sta Delen pag. 133. Der står äfwen anfördt, att L. L. E. S. aldrig ha tillerkänt sig domsrätt, att de derför kallats normæ professionis, non religionis & fidei. Hr A. är således "bekämd med" den papistiska anda, han förebrår sin motståndare, "och således ej qualificerad att föra protestantismens talan i en tid," då grundlagen lär, att "Biblen är ett rättesbrev till att dömma, åtskilja och förekomma all twifst uti religionen, och att ingen förklaring af androm behöfves, antingen af de helige fäder eller andre" — men märke man noga de följande raderna i puncten — "som af eget godtycke något dertill fatt hafwa, det icke är med den Heliga Skrift, ehö det oä helst wara kunna, alldenstund ingen menniska är efterlättat att tyda Guds Ord efter eget sinne. De som swurit på våra symboler, måste hafwa förut sunnit dem öfwerensstämma med Guds Ord, eller oä wara menedare enl. 3. mom. 3:1 frågan i vår cateches. De så såles

des ej tyda Biblen efter egna hugskott. De dömma således hwad som strider mot symbolerne, såsom orätt, men ej orätt mot symbolerne, utan mot Biblen. Inom catolska kyrkan är ej fråga, om symbolen öfwerensstämma med Biblen. Den gäller jemte och utom Biblen. Christi Ståthållare kan ge ut nya förordningar, äfwen sådana som upphäfwa de gamla. Hade Hr A. insett detta, så hade han ej skrifwit, att, om i det land, der religionen är författad i Biblen, men Biblen bör förklaras efter fyra symboler, är ren Biblisk Christendom, så "ha ju på samma sätt Greker och Catholiker Biblisk Christendom." — Då man förebrår sin motståndare, att ej nog klart ha uppfattat snart sagt oändliga föremål, borde man ha öfvertänkt de tydligaste af hans saker, hwilka han idkningen upprepat och som genomgått hela hans skrift, för än man går att framställa något derom insår allmänheten.

W. framkastade först frågan: hwilken är Sveriges Religion? Han kände hwarken någon Christi Ståthållare eller andweridens telegraf. Högde lefwande kunde han således ej söka swaret. Traditionen war något osäker. Han wände sig derför till Samhällets grundlagar. Här fann han olika stadganden för olika tider. För tiden mellan 1593 och 1664 läste han i grundlagarne, att Sveriges religion wore författad i Biblen; samma formel lär återfann han upptaget i de närwarande grundlagarne. För tiden mellan 1664 och 1809, utom en onmärkt men betydninglös exception, fann han en religion antagen, som war författad i Symboler. Nu trodde han, att författad innebar, att den bok, der en sak är författad, bör kunna wara ensam tillräcklig, för att lära känna nämnde sak. Han wägade derför falla den Christendom Symbolisk, der man ej nödwändigt behöfde Biblen, för att lära känna densamma. Han fann också i den förra statsreligionens grunddocument stadgadt: att alle skulle samhälligen blifwa wid Guds Ord; men i den sednares: att de som woro bekymrade om sina själars salighet — det alle böra wara — skulle af den Kongl. Rungörelsen få weta till hwilka catechismos, Symbola och Confesion de sig hålla skulle. Att det statsdocument, som antog dessa symbolerne, skulle påstå den ega grund i en uppenbarelse, war klart, när de hörde till religion. Att det ej skulle anse Alloran utan Biblen

såsom roten, när de hörde till *Christendom*, war också ganska tydligt. Men om wi än ansåge alla dessa symboler såsom *Guds Ord*, kunde wi ej gilla, att någon *Stats-Religion* såger sig vara författad annorstädes än i *Guds Ord*, den må upprepa att den är grundad på uppenbarelsen så mycket den behagar. "På detta sättet hafva ju Greker och Catholiker också på *Biblen* grundad *Christendom*." Emellertid förantledde detta *B.* att uppställa ett schema mellan *Bibliisk* och *Symbolisk* nb. *Christendom*. Den står att läsa. (1. Del. p. 46).

"Den *Symboliska Christendomen*; *Tjemnsbrom* honom i förthet med den förra. *Bibl. Christ. d.* war författad af *Guds ande* i *Prophetiska, Evangeliska* och *Apostoliska Skrifvelserna*; dersföre *Bibliisk*.

Symb. Christ. d. är författad af *Theologer* i *wisa Symboler* och *Confessioner*; dersföre *Symbolisk*.

<i>Bibliisk Christendom:</i>	<i>Symbol. Christendom:</i>
författad	författad
i	i
<i>Guds Ord</i>	3 <i>Symboler . . .</i> och
af	i <i>Confession</i>
<i>Guds Ande,</i>	af
	<i>Theologer</i> *).

Då *Gr. A.* läst just detta, att *den* af citatena i förra meningen, *skrifwer* han: "Man gör således den *wisefligen* för många *öwäntade* upptäckt, att *Biblen* war författad i *Sverige* emellan 1663—1809." Nu *uppsöktes* till *bewis* ej det för handen *warande* och *här* *ofwan* *aftrycka*, utan ett ställe p. 20, der *ämnet* i *förbigående* *blifwit* *lätt* *widbräddt*, och *som* *just* p. 46 är till full *tydlig* *winnande* *äter* *upprepadt*. Pag. 20 har *B.* *welat* till *kännagifwa*, *hwilket* *dera* *af* *de* *två* *inom* *wår* *kyrka* *kända* *sätten* *att* *betrakta* *Biblen* *och* *Symbolernas* *inbördes* *förhållande* *hwar* *dera* *af* *dessa* *Stats-Religioner* *antagit*: *det* *Hollatzi-Buddeiska* *och* *det* *Chemnitzi-Gerhardiska* *sättet*. *Det* *förra* *bjuder*, *som* *hwarje* *hildad* *Theolog* *wet*, *att* *man* *i* *de* *Symb. B. skärna* *hör* *söka* *regula* *eller* *analogia fidei*, *hwilket* *B.* p. 20 *kallar*: *antaga* *Symbolerna* *som* *grundskriften*, *Biblen* *som* *en* *Symbolernas* *förklaringsbok*. *Det* *sednare* *bjuder*, *att* *man* *skall* *söka* *regula* *eller* *analogia fidei*

*) *B.* med *grund* i *Guds Ord*,

i *Biblens* *egna* *klara* *Ord*, *hwilket* *B. t. e.* *kallar*: *antaga* *Biblen* *som* *grundskrift*, *Symbolerna* *som* *ett* *förklaringsförsök*, *som* *staten* *approprierat*. (Fortf. e. a. 9.)

A f u s t i f.

Fragmenter ur min Resejournal.

N:o 1.

Afresan. *Det* *wädra* *wädret.* *En* *liten* *malheur.*

Lidigt *om* *morgonen*, *det* *will* *säga* *kl. 4,* *den* *20* *Maj*, *afreste* *jag* *från* *Stockholm*, *för* *att* *i* *Småland* *brida* *ostummad* *midst*, *andas* *frisk* *lust* *och* *äter* *terkomma* *med* *förnyade* *krafter* *till* *hufwudstaden*.

Den *ewinnerligt* *långa* *Hornsgatan*, *med* *sin* *krok* *på* *åndan*, *är* *ett* *rigtigt* *Hades*. *Sitter* *man* *dertill* *som* *jag*, *på* *en* *simpel* *wagn* *med* *dåliga* *fjeder*, *och* *skåms*, *lik* *som* *skulle* *man* *afföras* *till* *någon* *mass* *ting*, *så* *förnimmer* *man* *werkligen* *en* *försmak* *af* *pinorummet*. *Emellertid* *hade* *jag* *med* *fullt* *förstånd* *och* *fri* *wilia* *walt* *detta* *slags* *åtkon* *fram* *för* *andra* *till* *min* *thron*, *dels* *för* *att* *på* *mig* *sjelf* *ansälla* *den*, *till* *hwad* *grad* *menniskan* *förmår* *båsa* *sa* *lifwets* *beswårligheter*, *för* *att* *sebermera* *i* *en* *öde* *widbräddigare* *utweckla* *detta* *prisämne*, *dels* *med* *afseende* *på* *mina* *hemoroider*, *hwilka* *under* *wintern* *ofstraffadt* *fått* *grasera*, *och* *nu* *på* *wåren* *skulle* *uppråra* *sina* *gerningars* *frukt*. *Kommen* *utom* *tullen* *war* *dock* *plågan* *snart* *förgåten*. *Sur* *lust*, *att* *genast* *på* *ögonblicket* *få* *öfwerlemna* *sig* *åt* *phantasiens* *trolldoms* *werld*, *att* *så* *kasta* *hela* *den* *duffiga* *bråten* *af* *det* *förflurna* *bakom* *sig*, *för* *att* *med* *dessa* *listigare* *ögon* *blicka* *fram* *mot* *det* *kommande*! *Sur* *himmeliskt* *att* *lla* *nya* *föremål* *till* *möttes*, *och* *så*, *utan* *att* *genera*, *slå* *ut* *sina* *armar* *i* *den* *wida* *rymden*, *omsamna* *Himmel* *och* *Jord* *och* *trycka* *dem* *båda* *till* *sitt* *hjerter*! *Desså* *war* *wäderleken* *öändligen* *wacker*. *Ingen* *lärka* *syntes* *ha* *försummat* *att* *flyga* *upp* *till* *morgonbön* *i* *det* *stora* *templet*, *der* *solen* *redan* *stod* *på* *predikstolen* *och* *föreläste* *morronkapitlet*, *medan* *månen* *i* *en* *lång* *moln* *skapprock*, *lik* *en* *spösgubbe*, *sidd* *sig* *emot* *den* *westra* *ingången*, *under* *det* *morgonstjernan* *blickade* *ned* *i* *tempel* *lets* *dopsunt*, *ide* *i* *åndamål* *att* *spiegla* *sig*, *men* *för* *att* *betrakta* *det* *skimrande* *wattnet* *och* *solens* *deri* *förklarade* *anlete*. *En* *stor*, *flön* *attartad* *af* *guld*, *azur* *och* *purpur* *hängde* *med* *sina* *englavus* *wuden* *öfwer* *bergens* *altaren*, *hwarifrån* *moln* *af*

rbfwerk uppstego. Afwen i mitt hjerta uppgiå en
 morgonfol och spridde ljus. Dagens tasta låg i
 belå sin rika färgglans utbredd för mitt öga. Tus-
 sende westanvindar och fjärillar sögo som draban-
 ter fring wagnen. Till höger och wensler fram-
 stredo löfrika lundar, blomsterbesådda ångar och
 wajande sådesfält. Der låg en Floras skimrande
 morgonklädnad öfwer kullarne, der en bäck, lik ett
 blått fröningståcke, hwarupå solljusets tre kronor
 framblånkte, och sist en stor höjd, på hvars topp
 man satt, likt fogeln i ett träd, och blickade ut öf-
 wer fälten. Med skål kan man säga at den första
 stationen från Stockholm söder ut är angenäm.
 Små löfdungar möter man öfwer allt till den mängd,
 att de skulle kunna förstå till en hel löfhyddohögs-
 tid åt alla Abrahams efterkommande; med dessa
 lunder omwerta snygga landthus och gråbekkådda
 kullar. Snart blef jag dock sörd i dessa mina be-
 traktelser af en liten motgång, hwarpå hwarje res-
 sande måste bereda sig, min wagns söndergående.
 Jag har sökt uttrycka denna händelse i nedan-
 stående:

Nå gra enfaldiga betraktelser öfwer
 en Spik, wid min wagns söndergå-
 ende nära Snickarekrogen.

Jag sjunger om spiken, des dräpliga halt. —
 Fast liten han synes till wert och gestalt,
 Hans kraft är förunderligt mäktig och stark.
 Med skål må han nämnas för werldens monark.

Han bygger i gyllne paneler sitt hus,
 Han bor uti halmtäckta kojornas grus.
 På bölen han gungar till fjermaste strand.
 Med Blanchard han seglar till stjernornas land.

Ja, ingenting finnes på denna vår jord,
 Från öster till wester, från söder till nord,
 Som spiken ej nödgas att söga ihop.
 Excipe: psalmböcker, theoppor och stöp.

Säg, männ' wäl Columbus nått Mexicos werld,
 Om spiken ej gynnat hans dristiga färd?
 Han längeser'n legat i närmaste wäg,
 Om spiken ej hållit tillsamman hans tråg.

Och männ' jag wäl nänsin från Hufwudstan ländt,
 Om spiken i nöden ej bistånd mig fändt?
 Pris ware wid Snickarekrogen des gagn;
 Han belade åter min krossade wagn.

Allt derför rekommenderas med skål
 Des slitiga bruk till allmänligt wäl.
 Enkannerligt nyttig för stater han är,
 Då allting wiå löfna och falla ur sär. *)

En spik ännu aldrig en jemnlige tål.
 Med spikar man jagar en ann' ur sitt hål.
 Men alla så ega de oerhördt wett.
 När har man en spik utan hufwud wäl sett?

När som predikanten wiå slipa allt bråk,
 Så nyttjar han spikar — De kallas för språk.
 Lydrarn derwid i sin stumrande blund
 Djupt suckar: den presten, se han känner grund.

När likkistan fått sin tillbörliga spik,
 Sj mer på sig reser det krångliga lik.
 I locket har dödsengeln skjutit sin pil,
 Och nu kan arstagaren wara tranquill.

När allting står krosskant än hers och än twers
 I Oder, Sonetter och annat slags vers,
 Det hjälps med en spik, som i ändan man drar
 Den kallas för rimslut och tro mig han tar.

När som twänne åstfände fjorton dar gått
 Och ändtlig hwarandra fullkomligt förstått,
 Dem Hymen hopspikar från tu och till ett
 Allt dela i lifwet så ljust som ledt.

När ute på långwäga resor man far,
 För säkerhet med sig en spik man då tar.
 Och wiå man ur werlden, ett rep och en spik
 Estray gdr en Guds Englar i himmelen lik.

Allt derför är spiken en grundelig sak,
 I wagn, som i kårar, i golf som i taf.
 Ty wore ej han, som höll samman allting,
 I tu sprang snart werldsbryndens bräckliga ring.

Så spikom då hop, hwad som spika förmas:
 Palatser och kojor, pauluner och bås,
 Sitt genom alltsammans en spik må stås in
 Som nämns af solut utaf phylsophien.

(Fortf. e. a. g.)

*) Provincialism — falla sönder.

R o m e t e n.

N:o 59.

Onsdagen den 25 Juli 1827.

Anmärkingar wid boken: Först för att bewisa
Sverensstämme emellan Lu-
theriska kyrkans Symboliska bö-
cker; eller ett annat svar på frå-
gan: hwilken är Sveriges Reli-
gion? af S. M. Almquist.
(Forts. fr. N:o 58.)

Wid sjelfwa Schemats uppställning förklaras,
att und. Bibl. Chr. d. ingen får döms
ma och sluta, mer än Guds Ord, att
alla skola derwid wara fria, utom der
de fritt bejakat och vederkännt sig all-
deles wilja hålla wid, der de Statens
ombud äro, Statens förklarings-
symboler; men att, under Symb. Chr.
d. Regeringen utfärdar sina stadgar
och bud, som skola lydast och efter dem Guds
Ord förklaras etc. Detta borde wara tydligt för
den, som ärligt sökte sanning. Denna anmärkning
här egentligen såsom slutmening till den framskäl-
ning vi här nödgas göra, att Hr Almquist ej we-
lat förstå Wieselgrens uppgjorda skillnad mellan
talesätten: författad i, och grundad på,
lämpade till Religionsurkunder. Den är så ofta
upprepad och utvecklad; den går igenom hela Skrif-
ten. Den kunde gillas eller ogillas af Skriftens
granskare. Ett kunde den ej — ignoreras. Emel-
kertid underrättar Hr A., det W. lärt, att Biblen
war författad i Sverige 1663—1809, och cite-
rar likwäl, för att wedertägga honom, troligen ur
hans bok p. 45, att 1686 års kyrkofog antog en
Christelig lära och tro, som är grundad i Biblen;
och p. 50, att 1719 års R. F. antog den Christel.

Evang. Religion, grundad i de prophetiske och Ap.
Skrifterna. Hr A. förstår således ej denna Skillnad.
Men p. 10, spaltar han författadt, när det
anses, att R. F. af 1772 upptager det ordet i frå-
gan om Stats-Religionens förhållande till Biblen.
Det gynnade honom der. Måne denna underrätts-
telse likwäl ej är citerad ur W., i Delen p. 54; der
äfwen saken är förklarad. Swarföre ej hellre we-
dertägga bppet, än så citera, sjelf en hämnare mot
oärliga citater.

Sedan Hr A. wedertäggat W:s indelning af
Svenska Kyrkohistorien från 1593 i 3 perioder, wäs-
gar han sig sjelf alldeles ut på egen hand med en
ny indelning af Sw. Kyrkohistorien, som är så här:

1:o Biblisk Christendom: 1527—1593.

2:o Symbolisk papism eller Biblisk-Symbolisk
Christendom: 1593 — närwarande.

Nu infaller likwäl hela Jesuitismens långa be-
måddande under Konungasprans flygd just under Hr
A.—s Bibliska Christendom. Gustaf II Adolf-bekände
deremot Symbolisk papism. "Man gör således här
en wiserligen för många öwäntad upptäckt." Hr
A. jemnför den förra perioden med Christendomens
första tider, innan Kyrkomstens grofwa de-
creter med sina blodsdomar m. m. Ås-
skar då Hr A. äfwen denna period af sin Bibliska
Christendoms tid, då Jesuiterne lärde Hertig Jo-
han, att, som han swurit R. Eric trohet, der för-
re att och ej der förre att icke han skulle rea-
gera wäl, eden löste sig sjelf wid R. Erics första
i H. Johans tanka gjorda festsäg; att, som R. Jo-
han III swurit R. Eric flygd till lifwet, der förre
att och ej der förre att icke hans eget bestånd
fordrade denna kloshet, eden löste sig sjelf, när för-

remålet war borta? De som så lärde, woro ej bundna wid Decret. Ups. De hade blott Biblen, tolkad efter deras enskilda Ordensreglor. Men derföre war wäl ej allt, som de lärde, Biblens lärara? — Hwad som W. klandrat under den Symb. papismens tid, har merendels lyktan att winna Hr A:s bifall och nitaktlan. De Symboler, som antogs strax efter Christendomens första tider, woro grofwa decreter med blodsbomar, som frantogo till och med menniskoförståndets egen tankekräft; — ty de bifallos af W. I Religions-placatet af 1663, som strängt klandras af W., har deremot Hr A. blott sunnit huru alla förmanas till frid och enighet etc. — Han wiste wäl, att detta placat utfäste livsstraff för till och med onbdige quæstiones, som kunde wälla sbrakt för ceremonier, och att det således blef tagligt att bränna trollpackor. Men den liberala mannen fann af just denna "farsot," att om ej bål, åtminstone bålwerk behöfdes den tiden mot swärmeriet. Till citationernas historia hör, att W. såges ha skrifwit detta mördbande, liksom de följande förföljelsefema, på formulas räkning. Kan allt detta tydligare än som stett skrifwas på Religions-placatets och de följande Kungliga Edicternas räkning? — Ja, säger man, på Religions-placatets, som till Swenskt Symbol upphöjde Formula, som såges insbort Symbol. Religionen, och strax åstads kommit Inquisition, Hildebrandism, Obscurantism etc., (Sic!) Ansåg Hr A. trolldomswäsendet för "en nåstan öfwer hela Europa utbredd farsot," hörde han ej önskat, att Medicinska Faculteten byggt bålwerk, men att Juridiska alldeles icke byggt bål?

Märkwärdigt är annars, att bli bittert klandrad, för det man sagt, att den ännu qwarwarande lagen säger så, tryckfrihetslagen så, m. m., utan att klandraren med ett ord wedertägger hwad som anförts; får man nu mera ej ens erinra om hwad lagen bjuder, utan att sägas "grusweligen larma om lagmord," "wara befajad med förkåttringsanda" m. m. Har man rätt, så är det wäl en förtjenst, att öppet och ärligt säga till, när det dömmes mot lag; har man orätt, bör man strängeligen nåpas; men det sker ej genom orätta citater om orätta citater ur Formula. — Den herrliga läran, att den ewiga Sanningen kan och skall bäst förswara sig sielf, tro äfwen wi, och wore annars de olyckligaste af alla menniskor; liksom wi tro, att Guds försyn kan och skall bäst värda sig

om öf. Men om wi ej tro, att manna regnar ned till öf, der wi sofwe i skuggan, utan att wi skola så och watta, men Gud gifwa werten, så tro wi och, att öf tillhör att strida för Sanningen, Gud att gifwa seger. B. qwämligare är det wisserligen att taga satsen i en annan mening.

I S. 3. börjar Apologien för de orättwist behandlade Symbolerne, som sägas alla "lita mycket fördommas." Kunde Hr A. ej anförat, att W. belat sitt omdöme om dem såsom Iagar att beswärja, dog mer att studera? — Dock opartist granskning är sällsynt.

Nu börjas med S. 4. en lärd afhandling om den heliga Treenigheten och dess terminologies historia.

Hr A. säger, att det ej kan nekas, att Christendomen framställer det ewiga Gudomswäsendet såsom Fader, Son och Ande. Detta antager hwar en. Men det anser han kunna periphraseras så här: eller i trefaldigt förhållande till menniskorna. Som detta är just tidens Symbolum Athanasianum de Trinitate, och öfwerallt i ätt böcker, predikningar, skrifter, samtal m. m. förtjudes, må man wäga säga hwad man sielf sunnit i Biblen derom, utan att derföre brännmärkas såsom kättare. Detta är ej Swedenborgianism. Sw. säger ännu mera Biblistiskt, att Treenigheten hör till Guds wäsende; men antager, än mera obiblistiskt, att personer äro ett slags Gudawäsendets successiva metamorphoser. Fadren är: Gud före mandoms annammelsen; Sonen är: Gud ifrån mandoms annammelsen till döden på korset; den Helige Ande är: Gud från Jesu försödd. Tidsgogmen antager, att Treenigheten är utom Gud, att den hör till Hans förhållande till det som är icke Gud, således har sin grund i det Skapade, ej i Skaparen. Så ligger frågan ej i ljusstrålen, utan i det förremål, i hwilket ljusstrålen uppenbarar sig.

(Forts. e. a. g.)

Om skillnaden emellan Parodi, Travestiering, Persiflage och Ironi.

Det är icke sällsynt att påträffa de mest widunderliga begrepp om komikens natur och skillnaden emellan dess olika arter, äfwen hos sådana, som gif

wa sig ut för ett slags kännare af poesien wäsende. En förblandar man parodi med travestering och än persiflage med ironi. Wi wilja här göra ett försök att uppläsa en gränslinia dem emellan.

Parodien har ej för affigt, ehuru den lånar formen af ett förewarande poem, att dersöre för ibjliga sjelfwa dess innehåll. Han brukar endast formen, för att använda densamma på ett annat och nytt föremål, ehuru det stundom kan inträffa, att han öfwer urprimets ideer och tankar kastar ett komiskt ljus, i hvilket senare fall en omwexling af parodi och travestering uppstår. Så är t. ex. Hallmans poem, med anledning af Creutz bekanta elegi, en verklig parodi. Versformen och en del uttryck äro wiserligen bibehållna, men det hela innehåller ingen affigt att drifwa gyllet med originalpoemet. Samma förhållande war det med en parodi för några år sedan: Mowitz anlete, som egde en hänsyftan på Franzéns: Menniskans anlete, och öfwer hvilken parodi Stockholmsposten, som ännu aldrig i sin lifstid gjort sig reda för någonting, förgrimmade sig så swåra, till alla låsares synnerliga uppbyggelse.

Travesteringen åter låster sig allena wid poemets innehåll och går derpå ut, att göra dess allwarsamma sida löstlig. Ett exempel på en sådan travestering hafwa wi i Blumauers Eneis, der ej originalets versform på minsta sätt är begagnad, blott dess talesätt här och der. Men dess historia spelar i stället hufwudrolen.

Parodien användes för det mesta i lyriken (i sångstycken och wisor), hwarest parodisten betjenar sig, om icke just af samma, dock liktydiga ord med originalets. Travesteringens egentliga sätt är Epiken och Dramatiken, af det skäl, att då i wisor och sångstycken den melodiska formen (hwarmed travesteringen ej egentligen har att bestå) är wigtigast i epiken och dramatiken, deremot innehålllet är det hufwudsakligaste. Begagnar man i travesterade skådespel samma versart, så sker det för att med dess tillhjelp, genom ett öfwerdrifwet pathos, framfalla det komiska. Gemenligen användes härwid samma personal och äfwen under styckets fortgång lägges samma händelses utwäckling till grund, blott med den tillnad, att man dertill fogar helt andra motiver och föremål. Skall travesteringen ernå en ännu skarpare bestämning, så uppställer man en ans-

nan personal och andra föremål, men som i behandlingen äga likhet med det ursprungliga man will travestera, och som derpå hänsyfta.

Så skulle man t. ex. kunna travestera Virgilii Eneis, derigenom, att man låt det bekanta sållskapet i Fredmans Sånger och Epistlar, under Mowitz ansbrände, göra, under den förbjudna brånwinstiden på 1760:talet, en utflyttning med alla husegudar (pannor och distilleringssträttar), för att söka en ny bostad, en d till exempel i Mätaren, der de öftrde kunde så bränna. Guden Mars, som hade policen och alla högwakter i sitt hägn, emedan hans wagn, gewår, blackar och handklofwar der äro i förwar, kunde blifwa den försöjljande gudomligheten, och Venus och Bacchus de beskyddande magterne. Här kunde man teckna, huru Mowitz flotta, bestående af eländiga Roslagskutor med granrustor och försötta rockar till segel, af stormen förflingrades, huru de skeppsbrotne åter samlades på Stensberg, och der bleswo af wårds husmadamen högst gällfritt emottagne, huru Mowitz der föråstfar sig i henne, förtäljer sina äfwentyr och sina kända försöjljelser, alla policeförhår m. m.

(Slut e. a. g.)

Föreläsningar i Kyrkolagfarenheten.

N:o 1.

Utdrag af Strengnäs Stifts Tidningar N:o 7,
utgifne den 31 Juli 1826.

CARL JOHAN med Guds nåde ic.

Wår Ynness etc. Wi hafwe i Näder låtit öf föredragas Edert den 7 December förlidne år afgifne underdåniga Utlåtande, tillika med Wederbörandes infortrade underdåniga Förklaringar, förans de de Beswär Hofpredikanten, Prosten och Kyrkoherden Magister Eric Wikström i underdånighet ansfört deröfwer, att I, wid det af Eder, den 31 Augusti 1825, upprättade Förslag till den wid Dunfers och Lilla Malma Pastorat af 2:dra Stafen lediga Kyrkoherde-Beställning, med Klagenens förbigående, derå uppsfört i 1:sta Nummet Lectorn wid Strengnäs Gymnasium, Theologia Candidaten, Magister H. D. Holmström, i 2:dra Nummet Hofpred-

dikanten, Prosten och Kyrkoherden, Theologia Candidaten, Magister Johan Bergius, samt i det 3:de Rectorn wid Örebro Trivial-Skola, Magister Pehr Ekenwall; om ändring hwarutinnan Klaganden, hufvudsakligen i afseende på dess betydliga öfverwigt i tjänstär, i underdånighet anhållit; och som af de i detta Besvärsmål ingifne Handlingar finnes upplöst och intygadt, det Prosten Wikström, wid den betydliga åldren af 69 år, och med så förswagade krafter, att han icke förmodar följa Pastoralwården uti sitt nu innehafwande mindre och betydligare Runtuna Pastorat, der han likwäl eger biträde af Commminister inom samma Församling, af sådan anledning fått sig af Eder till biträde tillförordnad en vice Pastor, samt Wikström sålunda icke kan anses nu mera äga erforderlig skicklighet och förmoda att följa Pastoralwården med de flere Kyrkoherdes Embetet åliggande answärsfulla föråttningar uti ett större Pastorat, bestående såsom Dunker och Malma, af 2:ne Landsförsamlingar och Matmköpingens Stad; alltså hafwe Wi ansett Eder af detta skäl ått giltig anledning, att Klaganden, Prosten Wikström, wid ifrågawarande Förslags upprättande förbigå, samt wid ett sådant förhållande funnit de af Wikström anförde underdåniga Besvär icke förtjena något afseende. Hwilket Wi welat Eder härmed till svar i Nåder tillkännagifwa. Och Wi befalle Eder Gud Allsmäktig Nådeligen. Stockholms Slott den 5 Maji 1826.

CARL JOHAN.

A. C. af Kullberg.

Detta Kongl. Bref finnes äfwen infördt i Ecclesiastisk Tidskrift till Läsning för Prester, utgifwen af Rogberg och Winbom, tredje Häftet, tryckt i Upsala 1826, sidorna 124 och 125.

N:o 2.

Utdrag af Strengnäs Stifts-Tidningar N:o 7,
den 30 Julii 1825.

— — — — —
Förordnade: — — — — —
vice Pastorn J. G. Hebin att Vices Pastoris uti
Runtuna Församling bestrida, — — —

N:o 3.

Utdrag af Strengnäs Stifts-Tidningar N:o 10,
den 31 October 1825.

— — — — —
Förordnade: — — — — —
v. Pastorn J. G. Hebin att bestrida Vices Pastoris
uti Domkyrkoförsamlingen, C. Beckmark Vices Pa-
storis och Commministri uti Runtuna Församling, —

N:o 4.

Utdrag af Strengnäs Stifts-Tidningar N:o
den 31 Mars 1826.

— — — — —
Fullmakt utfärdades af Ven. Consistorium under den
6 dennes, för v. Pastorn C. Beckmark å Öfvers och
Ötter-Zärna Sacellani, — — —

N:o 5.

Utdrag af Strengnäs Stifts-Tidningar N:o 4,
den 29 April 1826.

— — — — —
Tillträdande wid nu ingående Ecclesiastikår: — —
— — — — —
Commministern C. Beckmark Öfvers och Ötter-Zärna
Sacellani, — — — — —

Anmärkning.

Från den tid C. Beckmark flyttade från Runtuna till Zärna, samt till och med Junii månads utgång innewarande år, finnes icke annonseradt i Stifts-Tidningarne, att Prosten Wikström fått sig till biträde tillförordnad någon Vice-Pastor, icke eller så kallad Adjunct eller Hjelppest — således har inträffat den sållsamma händelse, att Prosten Wikström, som under Ansökningstiden till Dunkers af Lilla Malma Pastorat, i anseende till sin betydliga ålder af 69 år, äfvensom förswagade krafter, behöfde erhålla biträde af Vice-Pastor, allt sedan Maji månad stilledne år, oansedt den betydliga åldren och de förswagade krafterna, till närwarande stund sjelf ensam kunnat följa Pastoralwården i Runtuna utan Vicarius eller Hjelppest, med blott biträdet af Commministern.

Stockholm,
Elméns & Grånbergs tryckeri.

R o m e t e n.

N:o 60.

Lördagen den 28 Juli 1827.

Om skillnaden emellan Parodi, Travestering, Parastage och Ironi.

(Fortf. fr. N:o 59.)

Här kunde man wid Movis afresa måla, huru det af Madamen tända bålet hemskt speglar sig i Madamens vägor, jemte Movis sorg och tårar; men huru, under allt detta, Odet och Bacchus twungo honom att vara sin föresats trogen. På nytt blifwer han nu wäderdrifwen till någon annan trakt, till exempel Heskungen, der han strar sin saders öddes dag med allahanda Bacchanaliska spel etc. — De gifwer sig åter till sjö, lägger i land bortåt Kungshatt (i hwilken hatt Golus har alla wäder inneslutna), påträffar någon gammal Sibylla, som råder honom besöka underjorden. Här inträder han i skuggornas förstande rike, och derefter i Elyseen, som prunkar af drufwor och citroner. Poemet kunde slutas med hans ankomst till Drottningholm, (efter t. ex. en 10 års irrande seglats), der han anligger det första Kronobränneri i Sverige.

På samma sätt skulle Hr Brakels Oden kunna travesteras, om man föreställde sig en hop Ziguenare, som, anlända till Sverige, der önsfode bosätta sig, t. ex. i Wimmerby eller någon annan småstad, som har tradition för sig, att från dylika åga sin upprinnelse. Här hade man att ställa Ziguenerkungens trollerier och spådomstalanger mot Odens Galder; de ömsesidiga twisligheterne mellan båda partierna kunde, med de båda orden i mun, blifwa högst komiska — hwilket tåkt följde af hästbytare, glasbråre och såfallade hältmakare hade man ej här för sig. Slutet blefwe dock kinkigast. Kanske det kunde expedieras på det sätt, att Ziguenerkungen toge sig ett

dugtigt rus, och efter ett swafvande tal tumlade ut för sin thron pladast och sanslös ned i golfwet.

Efter denna lilla utflykt wilje wi återgå till vårt ämne. Af det redan sagda är klart, att ju mer man kan bibehålla af handlingens tankar och talesätt, desto mer tyckas man i effekten, ty stycket erhåller då ett utseende af att fortspela i sin gamla högtidliga, allvarsamma rol, ehuru det i hvarje ögonblick faller derur. Travesteringen af ett sådant despel är fördenksull så mycket lättare, ju mer osnatur, falskt pathos och öfwerdrift deri finnes, så att det redan, fast omedvetet, travesteras sig sjelft. För mycken slafwisk efterföljd af originalet kan åter förtynga, ja, alldeles nedtrycka det komiska, liksom för liten anspelning kan komma alltsammans att förstyftiga. Det senare inträffar, då man lånar så litet af originalet, att all håntydning derpå går förlorad.

Öfwerdrift och det stora användande på det lilla, äro de huswudsfalliga medel för en sann travestering; som t. ex. för att taga den första liknelse wi anträffa, att låta försårdiga ett fat af 1000 kannors rymd, för att deri herbergera en waldendroppe. Wid all travestering är dock till märkandes, att meningen icke är den, som skulle allt utan stid och ordning kastas om hwartannat, och att detta wore tillräckligt till framkallande af en komisk effekt, utan så, att wid återblicken af det hela, allt befinnes åga sin proportion och inbördes öfwerensstämmelse.

En travestering är egentligen att anse lika med ett tillfällighetspoem, emedan dess upprinnelse härleder och födder sig ytterst på ett annat, och erhåller först genom detta sin betydelse. Skall travesteringen gälla för ett konststycke, så måste den, icke blott i

hänseende till sitt original, utan äfwen till sig sjelf
wara skön och fulländad, hwarigenom äfwen hwarie
tillsällighetspoem kan få rang af en waraktig konst-
produkt, t. ex. många af Hr Tegnérs tillsällighetsvers.

Ej bår det förekomma och underligt, att traves-
teringen förmår ställa de allwar sammaste föremål i
en löjlig dager, då förhållandet i werlden och med
menniskorne erbjuder af sig sjelft en sådan uppfatt-
ning. Å ena sidan den menstliga wiljan och kraf-
ten, som ända in i oändligheten will utsträcka sin
werkningsekrets, och å den andra, alla de bindande
och afskärande hinder, som ligga emellan, och hwilka
hwarigenom skapa den komiska kontrasten, af hwad
man i oändlighet will och i oändlighet ej förmår.
Är det redan så beskaffadt i de wanliga tilldragels-
serna i werlden, huru mycket mer skall det ej före-
komma i diktens werld och i ett sorgespel, hwarest
de wåldsamaste passjoner åtföljas af de ansträng-
ningar, hwilka så mycket starkare kontrastera, ju mer
man tänker sig willfarelse och osäkerhet wid deras fi-
dor. Så fullkomlig en Tragedi än må wara, delar
den dock med allt menstligt på jorden sina swaghe-
ter, och det äro just wid dessa den ägta komikern och
humoristen helst kårer sig i sin travestering.

Om man nu, i hwad parodien och travestering-
gen lenmar, lämpar detta på bestämda personer,
så uppkommer, hwad wi kalla *Periffilagen*. *Periffila-*
gen är i det afseende lik den komiska parodien, emedan
han återhämtar och ånyo upptager något gifwet; men
ej af en ren estetisk njutning, utan för att utskälla den
tadlande eller det tadlade för spott och ett bittert å-
löje. Till sin natur kan *periffilagen* wara mer och
mindre materiel, allt efter som han kårer sig antin-
gen wid saken och personen och dess förhållande, (då
han gränisar till satiren), eller wid blotta formen,
då han kan anses närslägtad med skämtet. I Skämt-
tet ligger nemligen någon ting blott subjectivt och
oskyldigt, i det att dess uppkomst framkallas af ett
gladt och wälmenande lynne, utan affigt att sära eller
förördela. *Periffilagen* är af ett mera objectivt ur-
sprung, i det att han binder sig wid ett wist, gifwet
föremål, och innebår i sig mindre phantasi, men mer
förstånd och kall reflexion. Han widrör och behandlar
händelserna, så att de blifwa tabelwårda, och är till
sin princip en ren förintelse af det han smådar. Han
kan klåda sig i många, olika skapnader. Än går han
endast indirekt till wåga, och åtnöjer sig med blott,
winkar och häntydningar på något wist föremål.
Än påtager han sig minen af den nalwaste mentss-

het, liksom wiste han om allsintet, ställer sig för-
wårad och sbrundrad; än framtråder han, såsom
skämtet, wånlig och godhertad, men genom hwilka
den godherteten den undångömda illwiljan och bit-
terheten framlysa.

Den wanliga *periffilagen* är gemenligen icke en
produkt af poesien, utan af den fina sällskapstonen
och samhällsumgånget. Han har mindre afseende på
en uppfattning af det allmänna och gemensamma,
än det enskilda, på wisa, borgerliga förhållanden och
för tidsåldern gällande grundsatser, hwilka blott i
conveniencen äga sin bestämmeelse. Dess komiska
werken är alltså ofta af en fragmentarisk eller
tillsällig natur.

Exempel på *periffilagen* hafwa wi i Fru Lenn-
grens skrifter, der wisa fördomar, som tidsåldern
helgat, sedwanor, åsigter och förhållanden giflas och
begabbas.

En hufwudbeståndsdel i det komiska är åndtli-
gen *Zronien*. Den skiljer sig från de ofwans-
nämnde arterne, derigenom, att då de förra för-
wandla det objectiva till något subjectivt, går *zro-*
nien twertom tillwåga. Han tager det falska, li-
som på fullt allwar, för sannit, och söker genom alla
möjliga stengrunder och skal objectivisera det till en
werklig sanning. Ju naturtigare han härutinnan
kan gå tillwåga, ju flere rimliga sophismer han kan
uppkasta till bewis och förswar, ju bättre. Han
förborgar under sitt ämnes behandling det subjecti-
va (sin rakt utsagda mening och öfwertygelse) och
framsätter i stället blott det objectiva. Dess komi
går derpå ut, att i all sin löjlighet så utskälla sitt
föremål, att dess egen mening derigenom blir ut-
tryckt, nemligen att det är falskt och löjligt. *Zro-*
nien är i poesien, hwad en *deductio ad absurdum*
är uti matematiken. Den, hos hwilken man finner
honom i sin skarpaste grad, är lankända *Swift*.

Förhållandet mellan det komiska och
Tragiska uti Dramatiken.

Då man så ofta sökt att förklara det komiska i
dramatiken genom en sammansättning af motsat-
ser, så synes det wäl mödan wårdt, att på ett nåre-
mare håll betrakta denna idee. Härwid faller det
genast hwar och en i ögonen, att allt sträfswande att
finna en ren och fullkomlig motsats, är förs-
gåfwes. Will man ställa det komiska såsom mots-
sats mot det allwar samma, så finner man, att

Så m t e t allena svarar mot *Uwaret*; will man åter anse det som ljusfidan af det sorgliga, så svarar emot detta blott det lustiga, och om i det menliga lifwet och dess förhållanden: tårar och ibje synas hwarandra alldeles contraira, så måste dock hårtill tänkas sferfalliga bestämningar, för att på denna väg framtränga till det komiska och det tragiska. En annan sida kan man icke eller säga, att det upphöjda finner sin motsats i det komiska — då det egentligen har det i det låga. — Då emellertid det upphöjda och det komiska erbjuder de mesta stillagtigheter och willigt låga leda sig in på den komiska och tragiska banan, såsom dramastiskt behandlade, så medgifwa de lättast en jemnsbrelse sig emellan. Det är sannt, det upphöjda utesluter, såsom sig flendtligt sinnadt, det komiska, men är det af odgta halt, så kan det lätt öfvergå till det löjliga. En annan sida kan det komiska ej tränga in på det upphöjdas gebiet, utan att falla ur sin rol; på sin höjd är det blott rigtadt mot det falska stenet derutas, och i detta afseende ega de en beröringspunkt. Det upphöjda förbinder sig gerna med *Moralitet* och går ut på skildringen af dygd och karakterernas wärdighet. Med dessa åter har det komiska ej att befatta sig. Wisserligen förkastar det ej någotdera, men den bryr sig ej eller om dem. En upphöjd wärdighet fordrar ej komedien i skildringen af sina karakterer, men han will ej eller, att de helt och hållet skola sakna den, på det de ej må nedsjunka till det låga. Dygd (i dess höga bemärkelse) begår komedien icke, men ej eller will han hafwa något med lasten att beställa. Sker det, så måste hon vara der, såsom en blott underordnad del, för att ej födra den komiska effecten; den komiskt dålige står så wida der, som han är löjlig, ej så wida, han är lastfull.

Då tragedien har sin affigt att framställa passionernas wäldsamma stitningar och menliga lidanden, så är detta helt och hållet för komedien obesant. Likwäl icke så till förståendes, som skulle komedien lemna de i den uppträdande personer åt idel frib och lyksalighet; nej, de måste likaledes ut på wedjobanan till kamp, men det är en kamp med lust, hwarwid de, äfwen utan att uppnå sitt mål, hinna en slags lycka. Korteligen, ehwart wi wända oss, så finna wi aldrig en ren och fullkomlig motsats af det komiska.

Nu är dock att märka, det all öfvergång från komedi till tragedi sker genom ett starkare anskän-

de; så att, hwad i den förra framstår sig såsom willfarelse och dårskap, är i den senare last och sjelfswald blindhet. Den lätta, twiswelagtiga, wacklande kampen i den ena, öfvergår i den andra till halsstarrighet, ett jemt uthållande och beständande. I komedien handlar den fria wiljan, till hälften bländad, förbröd och förhindrad, i tragedien med full sans, förefats och medwetande, i den förra är friheten eftergifswande och tillbakabjud, i den senare framgående och kämpande mot sjelfwa ödet. Dygd och ära utgöra den tragiska hjeltens lösen; efter en timlig förnsjelfe, en obetydlig lycka, som ej tarfwar så stor ansträngning, jagar dåren i komedien. I det tragiska herrskar, kämpande mot hwarandra, ömsom den anda, ömsom den goda principen. Här om äger ej det komiska något begrepp. I den ena segrar dygden, antingen genom lastens undergång, eller derigenom, att han genom ödden släpper sig ur de inwedlade trädarne och här finner sin seger öfwer sina motståndare. I den andra handlar den uppträdande narren blott för denna werlden, för ett nu, och han slutar dermed, att antingen, mot sin egen wilja, blifwa återförd till förstånd, eller ock, utan att förtjena det, ernå en timlig wälgång.

Om wi sätunda skulle söka att finna en werklig beröringspunkt, der den ena skaldearten kunde inträffa och öfvergå i den andra, så wore det, i hwad wi redan angifwit, genom en förbröd och förhöjd kraft. (Öfvergången till det tragiska.) Att sätunda förwandla, hwad som i komedien är dårskap, till en fullkomlig elakhet, obetydlig motgång till en uthållande olycka och ett wäldsam lidande, en ren tillfällighet till ett strängt, oundwiktigt öde, en wis beständighet och godhet till en fast dygd m. m. är att af de komiska elementerne skapa ett tragiskt.

A f u s t i e. D j u r g ä r d e n.

Wid *Stochholm* finns en park, af milde Gudar hägnad,
 Beprydd med blöck och al, kastanie och lind.
 Der söder wägen fram sin första blomsterwind,
 Der bjuda floras barn åt bgat Pönska lägnad.
 Den lilla flögens tröst har der sin boning walt,
 Emellan spridda trån, som slängta mildt och swalt.
 Der waktar hafwets wäg de stöpbestädda stränder,
 Der dansar *Neptun* om med dagens sol i händer.
 Det är en herrlig sund. Hwart helst man buffar wandra,
 Måts bgats tjuffa bliä af glada föremål.